

BAĞIMSIZ SEÇİM İZLEME PLATFORMU

7 HAZİRAN 2015

**MİLLETVEKİLİ GENEL
SEÇİMİ
GÖZLEM RAPORU**

Yayına Hazırlayanlar

Bilge Hasdemir

G. Zekiye Şenol

Nejat Taştan

Katkıda Bulunanlar

Bora Turan

Fatma Arslan

Nupel Muğurtay

Şenay Kazıcı

Grafik Tasarım

Mehmet Ali Çelik

*Bu rapor Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye
Temsilciliği'nin mali katkısı ile yayınlanmıştır. Rapordaki
hiçbir ifade Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye
Temsilciliği'nin görüşü olarak değerlendirilemez.*

Eşit Haklar İçin İzleme Derneği
Kamerhatun Mah. Hamalbaşı Sokak
No:22/9 Beyoğlu İstanbul
Tlf: 0212 293 63 77
www.esithaklar.org
email: esithaklar@gmail.com

Basım Yeri: Ceylan Matbaası
İSTANBUL - 2015

İçindekiler

Kısaltmalar.....	2
Giriş.....	3
Seçme ve Seçilme Hakkı İçin Uluslararası Standartlar.....	4
Metodoloji ve Kapsam.....	8
Türkiye Mevzuatında Seçme ve Seçilme Hakkı Açısından Eşitsizlik Yaratıcı Hükümler.....	9
Seçim Barajı.....	11
Seçmen Kütükleri - Seçim Tarihi.....	12
Yurtdışı Seçmenler.....	13
Seçmen Eğitimi.....	14
Sandık Kurulu Üyeliği ve Müşahitlik Uygulaması.....	15
Devletin Tarafsızlığı.....	16
Adaylık Süreci.....	16
Kampanya Döneminde Siyasi Partilere Saldırıları.....	17
Seçim Materyalleri.....	17
Kapalı Kurumlarda Seçim.....	18
Seçim Gününe Özgü Sorunlar	19
İzlemenin Kapsamı.....	19
Sandık Kurullarında Cinsiyet Dağılımı.....	21
Yetkisiz Kişilerin Varlığı.....	21
Seçmenlere Oy Kullanma Sürecinin Açıklanması.....	22
Oy Verme Gizliliği.....	22
Engelli Seçmenlere Oy Kullanırken Eşlik Edenler.....	24
Oy Kullanırken Ayrımcılığa Uğrayan Seçmenler.....	24
Oy Sayım Süreci İzlemesi.....	25
Oy Sayım Alanında Yetkisiz Kişiler.....	25
Sayım Sürecinin Şeffaflığı.....	26
Sayım Usul Hataları.....	26
Tutanak Kopyasının Asılması.....	27
Tespitlerimiz.....	27
Önerilerimiz.....	29
Ek 1: Bilgi Edinme Başvuruları	31
Ek 2: YSK Medya Kararları.....	39
Ek 3: Az Seçmenli Sandıklarda Oy Kullanma.....	42
Ek 4: Bağımsız Seçim Gözlemi Çalışmasına Katılan Sivil Toplum Örgütleri.....	44
Ek 5: YSK'nın Seçmen Eğitimi Başvuruları Cevapları.....	45

Kısaltmalar

AGİT	AVRUPA GÜVENLİK VE İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI
AGİT ODIHR	AGİT DEMOKRATİK KURUMLAR VE İNSAN HAKLARI BÜROSU
BM	BİRLEŞMİŞ MİLLETLER
BSİP	BAĞIMSIZ SEÇİM İZLEME PLATFORMU
CEDAW	KADINLARA KARŞI HER TÜRLÜ AYRIMCILIĞIN ÖNLENMESİ ULUSLARARASI SÖZLEŞMESİ
MVSK	MİLLETVEKİLİ SEÇİMİ KANUNU
MSHS	MEDENİ VE SİYASİ HAKLARA İLİŞKİN ULUSLARARASI SÖZLEŞME
STHVSKHK	SEÇİMLERİN TEMEL HÜKÜMLERİ VE SEÇMEN KÜTÜKLERİ HAKKINDA KANUN
TÜİK	TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU
YSK	YÜKSEK SEÇİM KURULU

Giriş

Bağımsız seçim gözlemi; demokratik, adil ve herkes için eşit fırsatlar içeren seçimlerin yapılabilmesine, seçme ve seçilme hakkına eşit erişimin sağlanmasına katkı sağlamayı hedeflemektedir. Bağımsız seçim gözlemi seçimlerin meşruiyeti bakımından kriterlerden biridir.

BM İnsan Hakları Komitesi

Seçmenlerin, oylamanın gizliliği ve oyların sayımına güvenebilmesi için oylama işlemi, sayma işlemi, yargısal gözden geçirme ve benzeri işlemler açısından bağımsız bir seçim kontrolü gerçekleştirilmelidir¹

Yurttaşların neredeyse tek katılım yolunun seçimlerde oy vermek olduğu ve demokratik katılım mekanizmalarının son derece kısıtlı olduğu Türkiye’de seçimlerin bağımsız gözleminin önemi daha da artmaktadır. Türkiye’de 2002, 2007, 2011 Genel Seçimleri ve 2014 Cumhurbaşkanı Seçimi Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT), Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Bürosu (ODIHR) tarafından izlenmiş ve raporlanmıştır. AGİT/ODIHR tüm seçim gözlem raporlarında Türkiye’de seçim sürecinin bağımsız gözleme açılmasını tavsiye etmiştir.

Bağımsız Seçim İzleme Platformu (BSİP), insan hakları temelli seçim izleme çalışması yapmak üzere 2011 yılında hak eksenli çalışan sivil toplum örgütleri tarafından kurulmuştur. BSİP, uluslararası standartlar üzerinden kadınlar, engelliler, etnik kökeni, dinî inancı, ana dili ve cinsel kimliği farklı olanlar, zorla yerinden edilenler, Türkçe okuma-yazma bilmeyenler açısından seçim sürecinde gerçekleşen hak ihlalleri ve ayrımcılığın tespit edilmesine, seçme ve seçilme hakkını kullanma konusunda fırsat ve koşulların belirlenmesine odaklanmaktadır.

BSİP, hazırladığı tüm seçim gözlem raporlarını Yüksek Seçim Kurulu (YSK) ile paylaşmış, seçim uygulamaları için önerilerde bulunmuştur. 2011 Milletvekili Genel Seçimleri öncesinde ve sonraki tüm seçimlerde YSK’ya Bağımsız Gözlemcilik statüsünün tanınması için resmi başvurular yapmıştır.

BSİP 2011 Genel Seçimleri, 2014 Yerel Seçimleri ve 2014 Cumhurbaşkanı Seçimi’nde bağımsız seçim gözlemi yapmış ve raporlamıştır.

Bağımsız seçim gözlemi çalışmasının ve platformun, herhangi bir siyasi parti ya da adayla doğrudan ya da dolaylı bir ilişkisi bulunmamaktadır. Bağımsız seçim gözlemcilerimiz Uluslararası Gözlem İlkeleri Beyannamesi Davranış İlkeleri’ne uygun gözlem yapmaktadır.

¹ İnsan Hakları Komitesi 23 No’lu Genel Yorum. Türkçe çevirisi için bkz. Lema Uyar (derleyen ve çeviren), Birleşmiş Milletler’de İnsan Hakları Yorumları: İnsan Hakları Komitesi ve Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi 1981-2006, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2006.

Seçme ve Seçilme Hakkı İçin Uluslararası Standartlar

Seçme ve seçilme hakkı ile kapsamlı düzenlemeler Birleşmiş Milletler (BM) Medeni ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme’de (MSHS) güvence altına alınmıştır. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi² de seçme ve seçilme hakkına hükümler içermektedir. Diğer taraftan Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi (CEDAW), Kadınların Siyasal Haklarına İlişkin Sözleşme, Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme ve Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi ise dezavantajlı grupların seçme/seçilme hakkına erişimi ve ayrımcılığın önlenmesine ilişkin hükümler içermektedir.

Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi³

MADDE 25

Her yurttaş, 2. Maddede belirtilen ayrımlara ve makul olmayan kısıtlamalara bağlı olmaksızın:

...

(b) Genel, eşit ve gizli oyla belirli dönemlerde yapılan, seçmenlerin iradelerini özgürce ortaya koymalarını garanti eden gerçek seçimlerde oy kullanma ve seçilme;

...

hak ve fırsatına sahiptir

Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi’nin 25. Maddesi her yurttaşın seçimlerde oy kullanma ve seçilme hakkını garanti altına almaktadır.

BM İnsan Hakları Komitesi, maddeye ilişkin Genel Yorumu’nda;

“9. 25. maddenin (b) paragrafı, yurttaşların seçimlerde oy kullanarak veya seçilerek kamu yönetimine katılmasıyla ilgili hükümleri içerir. 25. maddenin (b) paragrafına uygun olarak gerçekleştirilen periyodik seçimler, temsilcilerin kendilerine verilen yasama ve yürütme yetkilerini kullanırken hesap verebilir olmaları açısından gereklidir. Seçimler, çok uzun olmayan zaman aralıkları içerisinde gerçekleştirilmeli ve hükümet otoritesi seçmenlerin özgür iradesi doğrultusunda şekillenebilmelidir. 25. maddenin (b) paragrafındaki hak ve özgürlükler yasa ile güvence altına alınmalıdır.

10. Seçimlerde ve referandumlarda oy kullanma hakkı yasalarla tanınmalıdır ve bu hak sadece oy kullanmak için belirli bir yaş sınırının öngörülmesi gibi makul nedenlerle sınırlandırılmalıdır. Oy kullanma hakkını, fiziksel engellilik gibi nedenlerle kısıtlamak veya okuma yazma, eğitim ve mülkiyet gibi konularla ilgili şartlar öne sürmek makul nedenler arasında değildir. Bir siyasi partiye mensup olma, oy kullanma hakkına sahip olabilmek kriterlerinden biri olarak kabul edilemez.

12. İfade özgürlüğü, barışçı toplantı hakkı ve dernek kurma hakları oy kullanma hakkının tam anlamıyla korunması ve etkili şekilde kullanılmasının vazgeçilmez şartlarından biridir.

² Sözleşme ek 1 Nolu Protokol madde 3

³ http://ihop.org.tr/dosya/BB/IHK-Genel_Yorum-No33.pdf

Okuma yazma bilmeme, dil sorunları, yoksulluk veya seyahat özgürlüğünün engellenmesi gibi oy kullanma hakkına sahip kişilerin bu haklarını etkili şekilde kullanmalarını engelleyecek zorluklara karşı olumlu tedbirler alınmalıdır. Oy kullanma hakkıyla ilgili bilgi ve materyaller azınlık dillerinde de mevcut olmalıdır. Fotoğraf ve semboller gibi metotlarla okuma yazma bilmeyen seçmenlerin oylarını nasıl kullanacaklarına ilişkin yeterli bilgi edinmeleri sağlanmalıdır. Kayıt için ikametgâh şartlarının getirildiği hallerde, bu şartlar makul olmalı ve evsizleri oy kullanma hakkından mahrum edecek düzenlemeler getirilmemelidir.

16. Seçim tarihlerine ilişkin şartlar, harçlar veya peşin ödemeler makul olmalı ve ayrımcılık içermemelidir.....

19. Seçimler, (b) paragrafına uygun şekilde, belirli dönemlerde, seçmenlerin iradelerini özgürce ortaya koymalarını garanti eden hukuk kuralları çerçevesinde, adil olarak gerçekleştirilmelidir. Oy kullanma hakkına sahip olanlar, diledikleri adayı seçebilmeli, referandum veya halkoylamalarında lehe veya aleyhe oy kullanabilmeli, hükümeti destekleyebilmeli veya hükümete karşı olabilmelidir. Seçmen, iradesini olumsuz yönde etkileyecek herhangi bir etki, tehdit veya zorlama ile karşı karşıya bırakılmamalıdır. Seçmenler, iradelerini özgürce oluşturabilmeli; şiddet eylemleri, zorlama gibi, iradelerini fesada uğratabilecek hiçbir eyleme maruz bırakılmamalıdır. Gerekli görülen hallerde seçim kampanyaları için ayrılan bütçelerde, seçmenlerin özgür iradesi göz ardı edilmemek kaydıyla, veya herhangi bir adaya veya partiye ayrılan bütçede demokratik bir seçimi engelleyecek orantısızlıklar olmadığı sürece kısıtlamalara gidilebilir.

20. Seçimleri yürütecek ve seçimlerin adil, tarafsız ve Sözleşme ile uyum sağlayan kurallara göre gerçekleşmesini sağlayacak bağımsız bir otorite kurulmalıdır. Taraf Devletler, seçimler süresince gizli oy ilkesini ve gıyapta oyun mevcut olduğu sistemlerde, bu uygulamayı güvence altına alacak tedbirleri almalıdır. Böylece, oy kullananlar nasıl ve ne şekilde oy kullandıklarını belirtmeye zorlanmamış veya oy kullanma aşamasında müdahaleden korunmuş olacaktır. Belirtilen hakların ortadan kaldırılması, Sözleşme'nin 25. maddesi ile bağdaşmaz niteliktedir. Oy sandıklarının güvenliği sağlanmalı ve oylar adaylar veya temsilcileri önünde sayılmalıdır. Seçmenlerin, oylamanın gizliliği ve oyların sayımına güvenebilmesi için oylama işlemi, sayma işlemi, yargısal gözden geçirme ve benzeri işlemler açısından bağımsız bir seçim kontrolü gerçekleştirilmelidir. Engellilere, görme engellilere veya okuma yazma bilmeyenlere sağlanacak yardım bağımsız bir yardım olmalıdır. Seçmenler, alınan bütün tedbirlerden haberdar edilmelidir.

21. Sözleşme belirli bir seçim sistemini öngörmese de, taraf Devlet'in seçim sistemi 25. madde ile korunan haklar ile uyum içerisinde olmalıdır ve seçmenlerin özgür iradesine ve ifade özgürlüğüne etkililik kazandırmalıdır. Herkesin tek bir oy hakkına sahip olması ve herkesin eşit oy hakkına sahip olması gereklidir. Oyların sayım sistemi ve seçim barajları oy dağılımını saptırmamalı, bir grup lehine ayrımcılık yaratmamalı, yurttaşların kendi temsilcilerini özgürce seçme haklarını sınırlandırmamalı ve ortadan kaldırmamalıdır.”⁴ şeklindedir.

4 İnsan Hakları Komitesi 23 No'lu Genel Yorum. Türkçe çevirisi için bkz. Lema Uyar (derleyen ve çeviren), Birleşmiş Milletler'de İnsan Hakları Yorumları: İnsan Hakları Komitesi ve Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi 1981-2006, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2006.

Kadınların seçme ve seçilme hakkını eşit ve etkili olarak kullanabilmeleri CEDAW'da güvence altına alınmaktadır.

Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi 7. Madde ile ilgili genel yorumunda;

“Seçme ve seçilme hakkı (Madde 7, paragraf (a))

Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi⁵

MADDE 7

Taraf Devletler, ülkenin politika ve kamu hayatında, kadınlara karşı ayrımı önlemek için tüm önlemleri alacaklar ve özellikle kadınlara erkeklerle eşit şartlarla aşağıdaki hakları sağlayacaklardır:

1. Bütün seçimlerde ve halk oylamalarında oy kullanmak ve halk tarafından seçilen organlara seçilebilmek;

...

18. Sözleşme, taraf Devletleri, kadınların erkeklerle eşitliği ilkesine dayanarak, kadınların tüm seçim ve halk oylamalarında seçme ve seçilme hakkından yararlanmalarını sağlamak üzere anayasa ve yasalarında gerekli düzenlemeleri yapmakla yükümlü kılar.

19. Taraf Devletlerin sundukları raporlar incelendiğinde, neredeyse tüm devletlerin tüm seçim ve halk oylamalarında kadınlara ve erkeklere seçme ve seçilme hakkı tanıyan anayasal ya da yasal hükümleri kabul etmelerine rağmen, pek çoğunda kadınların bu hakkı kullanma konusunda güçlükler yaşadığı görülmektedir.

20. Bu hakları engelleyen unsurlar arasında şunlar bulunmaktadır:

(a) Kadınların, adaylar, siyasi parti platformları ve seçme usulleri hakkındaki bilgilere erişim olanakları, genelde erkeklerinkine kıyasla azdır; ve Hükümetlerle siyasi partiler, bu bilgileri sağlama konusunda yetersiz kalmaktadır. Kadınların okuryazar olmamaları, siyasi sistemler hakkında ya da siyasi girişimlerin ve politikaların hayatları üzerindeki etkileri hakkında yeterli bilgilere ve değerlendirme olanaklarına sahip olmamaları, seçme haklarını tam ve eşit kullanmalarını engelleyen diğer önemli etkenlerdir. Bazı durumlarda kadınların oy kullanmak üzere kaydedilmemeleri, oy kullanma hakkının, sorumluluklarının ve değişim konusunda bu hakkın içerdiği olasılıkların anlaşılmadığını göstermektedir;

(b) Çifte iş yükü ve mali engeller, kadınların seçim kampanyalarını izlemek ve oylarını tam bir özgürlükle kullanabilmek için gereken zaman ya da olanaklarının sınırlı kalmasına neden olacaktır;

(c) Pek çok ülkede geleneklerle sosyal ve kültürel kalıplar, kadınların seçme hakkını kullanmaları konusunda caydırıcı niteliktedir. Pek çok erkek, ikna yoluyla ya da kadınların yerine oy kullanmak gibi doğrudan eylemler aracılığıyla kadınların kullandıkları oyları etkilemekte ya da kontrol etmektedir;

5 http://www.unicef.org/turkey/cedaw/_gi18.html

(d) Bazı ülkelerde kadınların dolaşım özgürlüklerinin veya katılım haklarının sınırlı olması, kadınların siyasete katılımlarına karşı olumsuz yaklaşımlar ya da seçmenlerin kadın adaylara güven duymaması ve desteklememesi gibi unsurlar, kadınların yaşadıkları toplumun kamu ya da siyaset hayatlarına katılmalarını engelleyen diğer unsurlar arasında yer almaktadır.

21. Bu unsurlar seçmenlerin yarısını oluşturan kadınların neden siyasi güçlerini kullanmadıklarını ya da çıkarlarını desteklemek, hükümeti değiştirmek ya da ayrımcı politikaları ortadan kaldırmak amacıyla bloklar oluşturmadıklarını en azından kısmen açıklamaktadır.

22. Seçim sistemi, Parlamentodaki sandalye sayısı dağılımı, bölge seçimi gibi unsurların tümü, Parlamento'ya seçilen kadınların oranını ciddi biçimde etkilemektedir. Siyasi partiler eşit fırsat ve demokrasi ilkelerini benimsemeli ve kadın ve erkek aday sayısının dengeli dağılımı sağlamaya yönelik çalışmalar yürütmelidir.

23. Kadınlar, seçme haklarını kullanma konusunda erkeklere uygulanmayan ya da oransız biçimde kadınları etkileyen hiçbir sınırlama ya da koşula tabi olmamalıdır. Örneğin, seçme hakkının sadece belirli eğitim düzeyine, belirli bir miktar servete, ya da okuryazar kişilere tanınması makul olmamakla kalmayacak, aynı zamanda evrensel insan hakları güvencesini de ihlal edecektir. Ayrıca, kadınlar üzerindeki etkisi daha fazla olan bu tür bir uygulama Sözleşme hükümlerine de aykırıdır.”⁶

Engellilerin seçme seçilme hakkına erişimine ilişkin düzenleme BM Engelli Haklarına İlişkin Sözleşme'nin 29. Maddesi'nde yer almaktadır. Madde engellilerin siyasi ve toplumsal yaşama katılımı ile ilgilidir;

BM Engelli Hakları Sözleşmesi⁷

MADDE 29

...

(a) Aşağıdakilerin gerçekleştirilmesi yoluyla engelli kişilerin, seçme ve seçilme hakkı ve fırsatı dahil olmak üzere doğrudan veya serbestçe seçilen temsilciler yoluyla başkaları ile eşit bir şekilde siyasi ve toplumsal yaşama etkin ve tam olarak katılmalarının sağlanması:

(i) Oy kullanma usulleri, yerleri ve malzemelerinin uygun, erişilebilir ve kolayca anlaşılabilir ve kullanılabilir olmasının sağlanması;

(ii) Engelli kişilerin seçimlerde ve referandumlarda baskı olmadan gizli oy kullanma, seçimlerde aday olma, hükümetin her düzeyinde etkin şekilde görev yapma ve bütün kamu görevlerini ifa etme haklarının korunması ve gerektiğinde yardımcı ve yeni teknolojilerin kullanılmasının kolaylaştırılması;

(iii) Engelli kişilerin seçmen olarak iradelerinin serbestçe ifade edilmesinin sağlanması ve bu amaçla gerektiğinde talepleri üzerine kendi seçecekleri bir kişinin yardımı ile oy kullanmalarına izin verilmesi;

...

⁶ Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi Genel Yorumları, http://www.ihop.org.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=66

⁷ <http://www.un.org/disabilities/documents/natl/turkey.doc>

Sözleşmeler seçme ve seçilme hakkının eşit ve etkili olarak kullanılmasının sadece yasalarda herkese seçme ve seçilme hakkı tanınmasıyla sağlanamayacağını, hakkın herkes için eşit koşullarda ve erişilebilir olması için devletlerin özel politikalar geliştirmesi ve uygulamasını önem görmektedir. Sözleşmeler taraf devletlere belirli bir seçim sistemi önermemekte ancak, seçim sisteminin tüm aşamalarında herkesin seçme ve seçilme haklarından eşit bir biçimde yararlanması için gerekli tüm tedbirleri almakla devletleri yükümlü kılmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti bu sözleşmelere taraftar ve sözleşmeler hükümleri çerçevesinde yükümlülük sahibidir.

Metodoloji ve Kapsam

Bağımsız Seçim Gözlemi çalışması, uluslararası insan hakları belgelerinde güvence altına alınan seçme ve seçilme hakkının dezavantajlı gruplar açısından kullanımına ilişkin durumun ve demokratik bir seçimin gerçekleşip gerçekleşmediğinin seçim süreci boyunca izlenmesini ve raporlanmasını amaçlar. Bu süreç bir bütün olarak seçmen kütüklerinin oluşturulması, adayların belirlenmesi, seçim kampanyaları, seçmen eğitimi, seçim günü gözlemi, itirazlar ve seçim sonuçlarının incelenmesi dönemini kapsamaktadır.

Platform üyesi Eşit Haklar İçin İzleme Derneği (ESHİD) ve İnsan Hakları Derneği (İHD) Yüksek Seçim Kurulu'na (YSK) ayrı ayrı başvuru yaparak bağımsız gözlemcilik için akredite talep etmiş, ancak YSK her iki kurumun başvurusunu reddetmiştir. YSK'nın ret kararına yapılan itiraz başvuruları sonrasında İHD konuyu Anayasa Mahkemesine taşımıştır.

YSK tarafından 7 Haziran seçimleri için Avrupa Güvenlik İşbirliği Teşkilatı (AGİT) dışında Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi ve Türk Dili Konuşan Ülkeler Parlamenter Asamblesi seçim gözlemi için akredite edilmiştir.

YSK'nın ret kararına rağmen demokratik gözlem hakkını kullanmak amacıyla, il seçim kurullarına bildirim yapılarak gözlem heyetleri oluşturulmuştur. Seçmenlere de "Eşitlik Gözlemcisi" olma ve tanık oldukları ihlalleri platforma bildirme çağrısı sosyal medya ve ESHİD web sitesi üzerinden yapılmıştır.

Seçim sürecinde 4 yurttaş seçmen kütükleri, seçmen eğitimi ve oy kullanma hakkı ile ilgili başvurular yapmışlardır. Bu başvurulara ilişkin ayrıntılı bilgiler ilgili başlıklar altında yer almaktadır.

Seçim sürecinde 8 ayrı kuruma yapılan 17 bilgi edinme başvurusunun bilgileri, başvuruyu yapan yurttaşlar tarafından platformumuza iletilmiştir.

Bağımsız Gözlemciler 7 Haziran seçimlerinde 38 sivil toplum örgütünün⁸ katılımı ile 21 ilde 1.703 sandıkta oy verme işlemi, 309 sandıkta ise oy sayım işlemi izlenmiştir. Seçim Gözlemi 3 ayrı standart formla yapılmıştır. Gözlemciler tarafından doldurulan formlar SPSS 21.0 kullanılarak analiz edilmiştir. Gözlem yapılan iller; Adana, Adıyaman, Ankara, Çanakkale, Diyarbakır, Edirne, Elazığ, Gaziantep, Hakkari, Hatay, Mersin, İstanbul, İzmir, Malatya, Manisa, Muğla, Sakarya, Şanlıurfa, Trabzon, Tunceli ve Van'dır.

Seçim sonrası izlemede, seçim sonuçlarına ilişkin yapılan itiraz, şikayetler ve sonuçlar değerlendirilmeye çalışılmıştır. YSK tarafından verilen ve yargı denetimine tabi olmayan bu

8 Bknz EK 4

işlemlerin hukuka uygunluğu veya eşit muameleyi içerip içermediği konusunda net bir bilgiye ulaşılamadığından bu yönde derinlemesine bir hukuki analiz de mümkün olmamıştır. Bu nedenle de seçim sonrası süreç değerlendirilirken ancak gazete haberleri ve bu konudaki bazı sayısal verilere yer verilebilmiştir.

Oy verme yerlerinde yapılan gözlemlerdeki tespitlerden kişi isimleri ve sandık numaraları, basın ve adli makamlara yansıyan durumlar dışında kalan özel bilgiler ilgili kişilerin olumsuz sonuçlarla karşılaşabileceği düşüncesiyle çıkartılmıştır.

Bu rapordaki bilgiler hiçbir biçimde tüm ülkedeki veya izleme yapılan illerdeki tüm durumu yansıtmamakta sadece tespit edilebilen durumları ifade etmektedir.

Türkiye Mevzuatında Seçme ve Seçilme Hakkı Açısından Eşitsizlik Yaratıcı Hükümler

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 67. Maddesinde, seçimlerin serbest, eşit, gizli, tek dereceli, genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre, yargı yönetim ve denetimi altında yapılmasını ve 18 yaşını dolduran tüm yurttaşların seçme haklarını kullanmasını garanti altına almaktadır.⁹

Uluslararası kriterlerin genel yaklaşımları bu madde ile karşılamaktadır. Ancak Türkiye mevzuatında seçme ve seçilme hakkına ilişkin düzenlemelerin bir kısmı ayrımcılık içermektedir.

Anayasa'daki düzenlemeler;

Milletvekili seçilme yeterliliği

*"MADDE 76- (Değişik: 13/10/2006-5551/1 md.) Yirmi beş yaşını dolduran her Türk milletvekili seçilebilir."*¹⁰

Türkiye'de medeni ve siyasi haklarını kullanabilmek için 18 yaşını doldurmuş olmak yeterli iken milletvekili seçilme yeterliliği için 25 yaş sınırının getirilmiş olması insan hakları açısından yaşa dayalı ayrımcı bir düzenlemedir.

Anayasa'nın 67. Md. 5, 298 Sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri Ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun (STHVSCHK)'nin 7. maddeleri ile oy kullanamayacak olanlar belirlenmektedir ¹¹

Bu düzenlemeler gereğince hükümlülerin oy kullanamaması seçme hakkına ilişkin önemli kısıtlamadır. 2007 seçimlerinde aldığı bir mahkumiyet nedeniyle oy kullanamayan A. Atahür

9 <http://www.tbmm.gov.tr/anayasa.htm>

10 <http://www.tbmm.gov.tr/anayasa.htm>

11 Anayasa 67/5; Silah altında bulunan er ve erbaşlarla, askeri öğrenciler, taksirli suçlardan hüküm giyenler hariç ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlüler oy kullanamazlar.

STHVSCHK; Oy Kullanamayacak Olanlar:

"MADDE 7- Aşağıdaki yazılı olanlar oy kullanamazlar:

....

3. (Ek: 10.6.1983 - 2839/44 Md.; Değişik: 27.10.1995 - 4125/2 Md.) Ceza infaz kurumlarında hükümlü olarak bulunanlar."

Söyler Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne (AİHM) başvuruda bulunmuş mahkeme 2013 yılında "Türkiye'de hüküm giymiş mahkumların oy kullanma yasağının doğrudan uygulandığını, bu yasak uygulanırken suçun doğası ve ağırlığının, hüküm süresi ve mahkumun hal ve davranışlarının hesaba katılmadığını belirtti. Türkiye'nin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 1 nolu protokolün serbest seçim hakkını düzenleyen 3. maddesini ihlal ettiğine"¹² karar vermiştir.

YSK, 2014 yılında hüküm giymiş olduğu halde, şartlı tahliye olanların oy kullanabilmeleri için karar almış olmasına rağmen bu düzenleme de kriterleri karşılamamaktadır.

Yine 298 sayılı STHVSKHK'un 8. maddesi¹³ kısıtlı olanların seçmen olamayacağına hükme-der. Dolayısıyla mahkemeler tarafından kendisine vasi tayin edilmiş olan zihinsel engelliler seçme hakkını kullanamamaktadır. Bu madde BM Engelli Hakları Sözleşmesine aykırıdır.

Ancak uygulamada zihinsel engelliler bakımından kanuna uygun seçmen kaydı¹⁴ yapılmadığı durumlar da bulunmaktadır.

Radyo ve televizyonla propaganda:

"Madde 52 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

(Değişik: 10/6/1983 - 2839/46 md.) Özel kanunlardaki hükümler saklı kalmak üzere, seçime katılan siyasi partiler, oy verme gününden önceki 7 nci günden itibaren oy verme gününden önceki gün saat 18.00'e kadar radyo ve televizyonda propaganda yapabilirler.

(Değişik: 23/5/1987 - 3377/3 md.) Seçime katılan;

a) Siyasi partilere ilk gün 10, son gün 10 dakikayı geçmemek üzere, programlarını ve yapacakları işleri anlatan iki konuşma,

b) Mecliste grubu bulunan siyasi partilerin her birine ilaveten 10'ar dakikalık propaganda,

c) (Değişik: 27/10/1995 - 4125/4 md.) İktidar partisine veya iktidar partilerinden büyük olanına 20 dakikalık, iktidar partilerinden diğerlerine 15'er dakikalık ilave propaganda.

d) Ana muhalefet partisine ilaveten 10 dakikalık propaganda, hakkı verilir....."¹⁵

Kanunun 52. maddesindeki düzenlemeler seçimlerde eşit yarışma koşullarını ortadan kaldırmakta ve gerek seçime katılan siyasi partiler arasında gerekse siyasi partiler ile bağımsız olarak seçime katılan adaylar arasında eşitsizlik yaratmaktadır.

2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nu düzenlemeleri,

"f) (Ek bent: 08/04/2010 - 5980 S.K./31.mad.) Birleşik oy pusulasında siyasi partilerin özel işaretleri, tüzüğüne uygun biçimde renkli olarak bastırılır. Siyasi partilerin oy pusulasında kullanılacak

¹² <http://bianet.org/bianet/insan-haklari/149995-aihm-turkiye-hukumlulerin-oy-kullanma-hakini-ihlal-ediyor>

¹³ Seçmen Olamayanlar:

MADDE 8- Aşağıdaki kimseler seçmen olamazlar;

1. Kısıtlı olanlar,

2. Kamu hizmetinden yasaklı olanlar.

<http://www.ysk.gov.tr/ysk/SecmenKaydi/298.htm>

¹⁴ Uygulamada vasi tayin edildiği halde seçmen kaydı olan zihinsel engelliler olduğu gibi vasi tayini olmadığı halde seçmen kütüğünde kaydı olmayan zihinsel engelliler bulunmaktadır. Bu iki durumda kanuna aykırıdır.

¹⁵ <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=1.4.298&sourceXmlSearch=&MevzuatIliski=0>

özel işareti, adı ve kısaltılmış adının belirlenmesinde parti tüzüğü esas alınır. Tüzüklerine göre, kısaltılmış adları mevcut olmayan siyasi partilerin, birleşik oy pusulalarında tam adı yazılır. Birleşik oy pusulalarında, bağımsız adaylar için herhangi bir özel işaret veya ibare kullanılamaz.”

şeklindedir. Oy pusulalarında bağımsız adaylar için ayırt edici işaret kullanılamaması ve uygulamada bağımsız adayların isminin siyasi partilerden daha küçük bir alana ve daha küçük puntolarla yazılması eşitsizliğe yol açmaktadır.

Seçim Barajı

Türkiye’de 1983 yılından beri uygulanmakta olan %10 seçim barajı¹⁶, her seçim dönemi-nin ana tartışma konusudur. Resmi gerekçesi “siyasi istikrarın sağlanması” olan %10 seçim barajı farklı siyasal düşüncelerin parlamentoda temsilini engellemekte, küçük partiler aley-hine bir durum yaratmakta ve temsilde adaleti engellemektedir¹⁷.

Genel baraj ve hesaplanması:

“MADDE 33 – (Değişik birinci fıkra: 23/5/1987 - 3377/9 md.) Genel seçimlerde ülke genelinde, ara seçimlerde seçim yapılan çevrelerin tümünde, geçerli oyların % 10’unu geçmeyen partiler milletvekili çıkaramazlar. Bir siyasi parti listesinde yer almış bağımsız adayların seçilebilmesi de listesinde yer aldığı siyasi partinin ülke genelinde ve ara seçimlerde seçim yapılan çevrelerin tümünde yüzde onluk barajı aşması ile mümkündür.

...¹⁸

%10 barajının seçmenlerin oy tercihlerine etkide bulunduğu, barajı aşamayacağını düşün-düğü partilere oy vermediği kamuoyu araştırmacıları tarafından her seçim döneminde dil-lendirilmektedir.

Çeşitli kesimlerce siyasi istikrar sağlama gerekçesi ile savunulan baraja rağmen 1991, 1995 ve 1999 seçimleri ancak koalisyon hükümetleri oluşmasına olanak tanıyan meclis dağılımı ortaya çıkarmıştır.

Siyasi partiler de dahil olmak üzere bütün kamuoyu %10 seçim barajını antidemokratik bir uygulama olarak kabul etmektedir. Ancak kaldırılması için yasal değişiklik ısrarla ya-pılmamaktadır.

Yüksek baraj nedeniyle 7 Haziran seçimlerine Saadet Partisi ve Büyük Birlik Partisi seçim ittifakı yaparak katılmıştır. Seçimlere uzun yıllardır bağımsız adaylarla katılan Kürt siyasi hareketi ise bu seçimlere parti olarak katılma kararı almış ve seçim öncesinde kamuoyunda en fazla tartışılan konu Halkların Demokratik Partisi’nin seçim barajını geçip geçemeyeceği oluşturmuştur.

16 1983 seçimlerinde hem %10 ülke barajı hem de seçim çevresi barajı olmak üzere ikili baraj uygulanmıştır.

17 2001 yılında TÜSİAD tarafından yapılan Seçim Sistemi ve Siyasi Partiler Araştırması sonuçlarına göre, örneklemin %53’ü seçim sisteminin küçük partilerin meclise girmesini engellemeye hizmet ettiği düşüncesindedir.

18 <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=1.5.2839&sourceXmlSearch=&MevzuatIliski=0>

Seçmen Kütükleri - Seçim Tarihi

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi üzerinden oluşturulan yurtiçi ve yurtdışı seçmen kütüklerinin güvenilirliği, seçmen sayısı ve usulsüz seçmen kaydı bakımından hemen her seçim döneminde kamuoyunda tartışmalara yol açmaktadır.

Seçmen kütüklerinin açıklanmasından sonra ESHİD'e başvuru yapan Ş.G adlı kadın yurttaş mülkiyeti kendisine ait evde eşiyle birlikte yaşadığını, ancak kendi konutlarında tanımadıkları bir erkek seçmenin kayıtlı olduğunu beyan etmiştir. YSK seçmen sorgulama sisteminden yaptığımız tespitte başvurucunun iddiasının doğru olduğu tespit edilmiştir. Benzer haberler medya organlarına da yansımıştır.¹⁹

Seçmen kütüklerine usulsüz kayıtlar yanında yasal durumlarında değişiklik olmadığı halde seçmen kütüklerinden düşürülen kişiler ya da öldüğü halde seçmen kütüklerinden düşürülmeyen kişiler bulunduğu haberleri medyaya yansımıştır.

Bağımsız gözlemcilerimizin Gaziantep'te tanıklık ettiği bir olay "Ali Küncülü Ortaokulu'nda 1150 nolu sandığa kayıtlı olan S. K, D. S ve E. S. ait seçmen kağıtları apartman yöneticisi tarafından getirilip; bu şahısların beyan edilen adreste oturmadıkları belirtilmiştir".

Devletler, herkesin oy kullanma hakkına sahip olabilmesi ve bu hakkı kullanabilmesini sağlamak amacıyla etkili tedbirler almalıdır. Seçmen kayıt listesinin hazırlanmasının gerekli olduğu hallerde, kayıtlar yapılmalı ve kaydı sınırlayacak engeller ortaya konmamalıdır. Kayıt için ikametgâh şartlarının getirildiği hallerde, bu şartlar makul olmalı ve evsizleri oy kullanma hakkından Mahrum edecek düzenlemeler getirilmemelidir. Kayıt veya oy kullanmanın engellenmesi, seçmenlerin baskı altında tutulması ve tehdit edilmesi ceza kanunlarıyla yasaklanmalı ve bu kanunlar işlerlik kazanmalıdır. Seçmenlerin eğitimi ve kayıt kampanyaları 25. maddedeki hakların bilinçli bir toplum tarafından kullanılmasının güvence altına alınması açısından gereklidir.²⁰

Mevcut sistem evsizlerin, çadırlarda yaşayanların ve sığınma evlerindeki kadınların seçme hakkını ortadan kaldırmaktadır.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na Türkiye'deki evsizlerin sayısı, yaş ve cinsiyet dağılımları ile ilgili yapılan bilgi edinme başvurusuna bakanlık tarafından bu konuda "veri tabanımız bulunmamaktadır" cevabı verilmiştir.²¹

Seçim öncesinde, sığınma evlerinde yaşayan kadınların oy kullanma hakkına ilişkin YSK'ya yapılan bilgi edinme başvurusuna "Sığınaklarda/kadın konukevlerinde kalanların oy kullanma hakkına ilişkin herhangi bir çalışma bulunmamaktadır" şeklinde cevap verilmiştir.²²

Seçmen kütüklerinde kayıtlı seçmenlerin okur-yazar veya Türkçe bilip bilmediklerine ilişkin veriler bulunmamaktadır. Ancak Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre

19 <http://www.aktifhaber.com/samsunda-olulerin-yerine-oy-kullanildi-1182849h.htm>

20 İnsan Hakları Komitesi 23 No'lu Genel Yorum. Türkçe çevirisi için bkz. Lema Uyar (derleyen ve çeviren), Birleşmiş Milletler'de İnsan Hakları Yorumları: İnsan Hakları Komitesi ve Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi 1981-2006, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2006.

21 Bknz. EK 1 Bilgi Edinme Başvuruları

22 Bknz. EK 1 Bilgi Edinme Başvuruları

2014 yılı sonu itibariyle 18 ve üstü yaş grubunda 2.656.963 kişi okuma yazma bilmemektedir. Bu kişilerin 2.203.585'i kadındır.

Engelli seçmenler bakımından da doğru veriler bulunmamaktadır. Türkiye'deki engelli nüfus oranı YSK tarafından açıklanan engelli seçmen sayısının doğruluğunu sorgulanır kılmalıdır.

Nitekim yurtdışında yaşayan engelli seçmen sayısı ve engelli seçmenlerin cinsiyet dağılımına ilişkin YSK'ya yapılan bilgi edinme başvurusuna “*yurtdışı seçmen kütüğünde kayıtlı engelli seçmenler ile ilgili veri bulunmamaktadır*” cevabı verilmiştir.²³ Bu cevap yurtdışında yaşayan engelli ve yaşlı seçmenlerin oy verme yerlerine erişimi konusunun dikkate alınmadığını göstermektedir.

Seçmen kütüklerine kayıtlarda zihinsel engelliler bakımından standart bir uygulama bulunmamaktadır.

Seçim tarihinin belirlenmesinde ülke içinde mevsimlik tarım, inşaat ve turizm sektörü işçilerinin durumları dikkate alınmamıştır. Mevsimlik işçiler 15 Nisan - 15 Ekim tarihleri arasında ikamet ettikleri yerlerden çalışma bölgelerine gitmektedir. Sadece tarım sektöründe yer değiştiren nüfusun 1 milyon kişi olduğu tahmin edilmektedir.

Yurtdışı Seçmenler

Yurtdışında yaşayan seçmenlere seçimlerde oy kullanma hakkının tanınması olumlu bir adımdır. Yurtdışındaki seçmenlerin oy verme haklarını etkin olarak kullanabilmesi için sandık kurulan ülkelerin sayısının artırılması ve ülkelerde daha fazla merkezde sandık kurulmasının planlanması gerekmektedir.

Yurtdışı seçmen kütüğüne kayıtlı engelli, yaşlı, okuma yazma bilmeyen ya da Türkçe bilmeyen seçmenler için farklı yöntemlerle seçmen eğitimi yapılmalı, sandık kurulacak merkezlerin fiziksel özellikleri seçmen profiline gör belirlenmelidir.

Sandık kurulacak ülkelerin belirlenmesinde seçmen sayısı gibi objektif kriterler baz alınmalıdır. 7 Haziran seçimlerinde Dışişleri Bakanlığı verilerine göre en fazla yurttaşın yaşadığı 5. ülke olan ve dört başkasolosluğun bulunduğu Irak'ta sandık kurulmaması, yine bu ülkeye açılan hiçbir gümrük kapısında da oy verme işlemi yapılmaması bu ülkede yaşayan seçmenlere yapılmış ayrımcı bir uygulamadır.

Yurtdışında seçimler boyunca sandıkların korunma koşulları, sandıkların Türkiye'ye getirilmesi şartları ve yurtdışında kullanılan oyların dağıtımında bağımsız adaylara pay verilmesi konusunda düzenlemeler yapılmalıdır.

Yurtdışı seçimlerde Dışişleri Bakanlığı'nın üstlendiği etkin görev bu bakanlığın da Anayasa'nın 114. Maddesi kapsamına alınmasını gerektirmektedir.

23 Bknz. EK 1 Bilgi Edinme Başvuruları

Seçmen Eğitimi

Uluslararası standartlar gereğince seçimle ilgili bilgilerin okuma yazma bilmeyen veya ana dili farklı olan seçmenler için de hazırlayarak bu seçmenlerin oy hakkını etkili olarak kullanmalarının sağlanmasından devletleri sorumlu kılmaktadır.

7 Haziran seçimleri öncesinde iki kadın seçmen okuma yazma ve Türkçe bilmediklerini YSK'nun seçmen bilgilendirme spotlarının Kürtçe olarak da yayınlanması talebiyle platform üyesi ESHİD'e başvurmuştur. Başvuruculara hukuksal destek verilerek YSK'ya farklı dillerde seçmen eğitimi yapılması için kurul kararı alınması talebiyle başvuruları sağlanmıştır. Ancak YSK her iki başvuruyu kurul kararı almadan, YSK Başkanı imzalı resmi yazıyla ret etmiştir. Başvuruculara gönderilen yazıda ret gerekçesi olarak da "Kürtçe yapılırsa başka dillerde de yapılması gerekir" belirtilmiştir. Başvurucular avukatları aracılığıyla YSK'ya yeniden başvurmuş ve taleplerinin kurulda görüşülmeden ret edilmesinin hukuka aykırı olduğunu bu konuda kurulun karar vermesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi 23 No'lu Genel Yorum

"...

Okuma yazma bilmeme, dil sorunları, yoksulluk veya seyahat özgürlüğünün engellenmesi gibi oy kullanma hakkına sahip kişilerin bu haklarını etkili şekilde kullanmalarını engelleyecek zorluklara karşı olumlu tedbirler alınmalıdır. Oy kullanma hakkıyla ilgili bilgi ve materyaller azınlık dillerinde de mevcut olmalıdır. Fotoğraf ve semboller gibi metotlarla okuma yazma bilmeyen seçmenlerin oylarını nasıl kullanacaklarına ilişkin yeterli bilgi edinmeleri sağlanmalıdır..."

YSK ikinci başvuru üzerine kendilerinin seçmen eğitimi yapmadıklarını ancak okuma yazma ve Türkçe bilmeyen seçmenlere sandık başında tercüman vasıtasıyla oy kullanma sürecinin açıklanmasına karar vermiştir. Bu karar sadece Türkçe bilmeyen ve ana dili farklı olan seçmenleri değil aynı zamanda okuma yazma bilmeyen işitme engelli seçmenler içinde önemli bir karardır.²⁴

Ancak YSK bu olumlu kararını sandık kurulu başkanlarına duyurmamış ve web sitesinde yayınlamıştır. Olaya ilişkin gözlemci notu; "Z.D 1016 nolu sandıkta bulunan Hüviyet Bekir İlkokulu'na oyunu kullanmak için gelmiş; YSK'nun 1040 nolu kararın fotokopisi ile birlikte Türkçe bilmediği için Kürtçe tercüman talebinde bulunmuştur. Ancak sandık başkanı kararın ıslak imzalı olmamasını gerekçe göstererek kararı tanımadığını belirtmiştir. Avukat ve bina görevlisinin kararı incelemesi üzerine sandık başkanının kendisi Z.D'ye Kürtçe tercümede bulunmuştur."

YSK'ya başvuru yapan kadın seçmenler kendilerine tebliğ edilen kararla sandık başlarına gitmiş ve kararı göstererek anadillerinde bilgilendirme hakkını kullanmak istediklerinde ilgili sandık başkanları böyle bir karardan haberdar olmadıklarını belirtmişlerdir.

ESHİD, iki başvurucu için Kamu Denetçiliği Kurumu ve Türkiye İnsan Hakları Kurumu'na başvuru yaparak YSK'nın kamu spotlarını farklı dillerde yapmamasının insan hakları ihlali

²⁴ YSK kararında seçmen eğitimi yapılmadığı belirtilmesine rağmen YSK web sitesinde yurtdışı ve yurtiçi seçmenlerin kütüklere kaydı ve oy kullanmaları konusunda spot filmler bulunmaktadır.
Link <https://media.ysk.gov.tr/MV2015-YiciSecmen.mp4>
<https://media.ysk.gov.tr/MV2015-YdisiSecmen.mp4>

olduğunun belirlenmesini talep etmiştir. Kamu Denetçiliği Kurumu başvurunun incelenemez olduğuna, İnsan Hakları Kurumu ise durumun seçme ve seçilme hakkının ihlali olduğuna karar vermiştir.

Türkiye'nin taraf olduğu MSHS gereğince Seçmen eğitiminin okuma yazma bilmeyen seçmenler, işitme engelli seçmenler, anadili farklı olan seçmenler için yapılması devletin yükümlülüğüdür. Seçmen eğitimi aynı zamanda seçimlerde kullanılan geçersiz oy sayısını azaltıcı bir etki yaratacaktır.

TÜİK verilerine göre okuma yazma bilmeyen seçmenlerin çoğunluğu kadınlardır, okuma yazma bilmeyen seçmenler için seçmen eğitimi yapılmaması bu durumdaki kadın seçmenlerin seçme hakkını etkin olarak kullanmalarını daha çok etkilemektedir.

Sandık Kurulu Üyeliği ve Müşahitlik Uygulaması

Sandık kurulları başkan ve üyelerinin seçimi 298 sayılı STHVSKHK'da düzenlenmektedir. Kanun sandık kurulları başkanlarının "seçmenler arasında iyi ün sahibi olmakla tanınmış, okur - yazar kimselerden"²⁵ seçileceği belirtilmektedir. Kanun "iyi ün sahibi olmakla tanınmış"lık gibi öznel bir kritere vurgu yapmaktadır. Kanunun açık ve objektif kriterleri aramaması ve sandıklarda görevlendirilebilecek kamu personelinin isim listelerinin kamu kurumu yöneticilerince hazırlanarak il-ilçe seçim kurullarına bildirilmesi, sandık kurulu başkanlarının belirlenmesi sandık kurullarına ilişkin tartışmaların odağını oluşturmaktadır. Yine siyasi partilerce sandık kurulu üyesi olarak il-ilçe seçim kurullarına isim bildirilmesi uygulaması sorunludur. Bu uygulama, yurttaşların iradesi dışında siyasi partilerce sandık kurulu üyesi olarak bildirilebilmesine yol açabilmektedir. Bu durumdaki seçmenler durumlarını çoğunlukla oy kullanmaya gittiklerinde öğrenmekte ve bu karmaşa nedeniyle bir kısmı oylarını kullanamamaktadır.

Bir gözlem şu şekildedir; "Necmiye Bilgin İ.Ö ve ortaokulu 1185 nolu sandığa kayıtlı olan H. C ne kayıtlı olduğu bu sandıkta ne de sandık görevlisi olduğu Attaroğlu İ.Ö.O.'da oy kullanamamıştır."

7 Haziran seçimlerinde bağımsız gözlemcilerimiz benzer durumlara karşılaşmıştır; "N. A adlı seçmen 1149 nolu sandıkta oy kullanmaya geldiğinde seçmen listesinin karşısında "sandıkta görevli olduğu için bu sandıkta oy kullanamaz" yazmaktadır. Ancak N. A. hiçbir şekilde herhangi bir sandıkta görevli olmak üzere başvuru yapmadığını belirtmiştir"

25 Sandık kurulu başkanının seçimi

Madde 22 – (Değişik: 17/5/1979 - 2234/1 md.)

İlçe seçim kurulu başkanı, ilçe seçim kuruluna siyasi partiler dışından getirilen asıl üyelerle görüşerek sandığın kurula çağrı seçimi bölgesi içindeki veya dışındaki seçmenler arasında iyi ün sahibi olmakla tanınmış, okur - yazar kimselerden, kurula bağlı seçim bölgelerindeki sandıklardan her biri için birer kişi olmak üzere bir liste düzenler.

Kurulun, siyasi partilerden seçilmiş asıl üyelerinden her biri de, ilçe seçim kurulu başkanınca belirlenecek süre içinde, yukarıdaki fıkrada gösterilen nitelikte birer liste düzenleyerek başkanlığa verir. Belirlenen süre içinde liste vermeyen parti temsilcisi, bu hakkından vazgeçmiş sayılır.

Yukarıdaki fıkralar gereğince düzenlenen listelerde her sandık için adı önerilen başkan adayları arasında ad çekilerek sandık kurulu başkanları belirlenir.

<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=1.4.298&sourceXmlSearch=&MevzuatIliski=0>

Devletin Tarafsızlığı

Kamu olanakları ve yetkilerinin seçimlerde partiler/adaylar tarafından kullanımının denetimi demokratik seçimler için gerekli önkoşullardan biridir.

7 Haziran seçimlerinde en çok tartışılan konuların başında Anayasa gereğince tarafsız olması gereken Cumhurbaşkanı tarafından yürütülen çalışmaların açık bir biçimde iktidar partisi adına bir seçim kampanyasına dönüşmüş olmasıdır.

Cumhurbaşkanı'nın tarafsızlığı konusunda çeşitli siyasi partiler tarafından YSK'ya başvuru yapılmış, ancak YSK tüm başvuruları reddetmiştir.

Cumhurbaşkanı'nın yanı sıra bakanlıklar, valilikler ve diğer kamu kurumlarının uygulamaları da kamunun tarafsızlığı bakımından tartışılmıştır. Seçim sürecinde medya organlarında kamunun tarafsızlığı konusunda çok sayıda haber yer almıştır.

Bu haberlerle ilgili olarak platformumuza kamunun tarafsızlığı ile ilgili Adalet, İçişleri ve Ulaştırma bakanlıkları ile Bingöl ve Afyon valilikleri ve İstanbul İl Müftülüğüne yapılan bilgi edinme başvuruları ulaşmıştır.²⁶

Başvurulara verilen cevaplara göre Anayasa'nın 114. maddesi gereğince bağımsız olarak atanan bakanlıklardan sadece Ulaştırma Bakanlığı kendisine bağlı kuruluşlar ve personellerine seçim sürecinde "tarafsızlığa" özen gösterilmesi konusunda genelge göndermiş, İçişleri ve Adalet bakanlıkları tarafsızlık konusunda herhangi bir genelge yayımlamamıştır.²⁷

Yine, İstanbul'da bir camiden bir siyasi partiye ait propaganda aracına elektrik kullandırılması haberi ile yapılan bilgi edinme başvurusuna İstanbul İl Müftülüğü'nce verilen cevapta sözkonusu haberin doğru olduğunu, ancak kendilerinin duruma müdahale etmesi neticesinde sona erdiğini kabul etmiştir.²⁸

Tarafsızlıkla ilgili diğer örnek ise, bir kamu kuruluşu olan TRT'ye bağlı televizyon kanalları hakkında YSK tarafından verilen 4 uyarı ve bir yayın durdurma cezasının verilmiş olmasıdır. Cezaların tümü taraflı yayın nedeniyle verilmiştir.²⁹

Adaylık Süreci

7 Haziran Genel Seçimi gerek aday adaylığı gerekse siyasi partilerce aday gösterilenler bakımından çeşitliliğin görece sağlandığı bir seçim olmuştur. Her seçimde olduğu gibi çok sayıda kadın ve engelli farklı siyasi partilere adaylık başvurusunda bulunmuştur. Önceki seçimlerden farklı olarak etnik ve inanç gruplarına mensup çok sayıda yurttaş da aday adaylığı başvurusu yapmıştır. Ayrıca Cinsiyet kimliği farklı yurttaşlar da aday adaylığı başvurusu yapmıştır.

Türkiye tarihinde ilk defa bir Roman, 2 Ezidi yurttaş ve 1 Mihallemi yurttaş aday oldukları partiler tarafından seçilebilecek yerden aday gösterilmiş ve milletvekili seçilerek meclise girmiştir. Yine 54 yıl sonra 3 Ermeni aday üç farklı partiden milletvekili seçilerek meclise girmiştir.

26 Bknz. EK 1 Bilgi Edinme Başvuruları

27 Bknz. EK 1 Bilgi Edinme Başvuruları

28 Bknz. EK 1 Bilgi Edinme Başvuruları

29 Bknz. EK 2 YSK Medya Kararları

Kadın aday adaylarından 510'u partiler tarafından aday gösterilmiştir. Seçimde aday gösterilen kadınların 97'si milletvekili seçilmiş ve tarihin en çok kadın milletvekili olan meclisi oluşmuştur. LGBTi aday adaylarının hiçbiri seçilebilecek sıradan aday gösterilmemiştir. Kadın milletvekili sayısındaki bu artışa rağmen siyasi partiler 37 ilde seçilebilecek sıralarda kadın adaylara yer vermemiştir. Seçmenlerin yarısından fazlasının kadın olduğu Türkiye, mecliste kadın temsiliyeti bakımından toplumsal cinsiyet eşitliği standartlarının halen çok uzağındadır.

Siyasi partilere çok sayıda engelli yurttaş adaylık başvurusunda bulunmuş ancak partiler 3 engelli aday adayını seçilebilecek yerlerden aday göstermiş ve üç aday da milletvekili seçilerek meclise girmiştir.

Kampanya döneminde medyada adayların etnik kökeni, cinsiyet kimlikleri ya da dini inançları üzerinden ayrımcılık ve nefret söylemi hem siyasiler hem de medya tarafından yoğun biçimde kullanılmıştır.

Ayrımcılık ve nefret söylemine ilişkin savcılıklar tarafından açılmış soruşturmaların varlığı konusunda bilgiye ulaşılamamıştır.

Kampanya Döneminde Siyasi Partilere Saldırıları

Kampanya döneminde ifade özgürlüğü ve barışçıl toplantı hakkının her parti ya da aday tarafından özgürce kullanılması demokratik seçimler için kriterlerinden ikisidir. Bu kriterler gereğince tüm parti ve adayların kampanya çalışmaları ve binalarının korunması ile kampanyaların güven içinde yürütülmesinin sağlanması devletin sorumluluğu altındadır.

Tespitlerimize göre 7 Haziran seçim kampanyası döneminde siyasi parti ve adayların çalışmalarına 172 saldırı yapılmış, bu saldırılarda 1 yurttaş hayatını kaybetmiştir.³⁰ Kampanya dönemine yayılan bu saldırılara ilişkin etkili önleme tedbirleri alınmamış ve saldırılarla ilgili etkili soruşturmalar yapılmamıştır.

Seçim Materyalleri

Seçimlerde kullanılan materyal ve yöntemlerin tüm seçmen grupları için uygun olması veya farklı durumda bulunan seçmenler için pratik ve erişilebilir çözümler üretilmesi, seçme hakkının kullanılmasını etkileyen temel faktörlerdendir.

Seçimlerde kullanılan oy pusulalarının görme engelli seçmenlere uygun olmaması tüm seçimler bakımından ortak bir sorundur. YSK bu konuda hiçbir adım atmamaktadır.

Yine oy pusulaları okuma-yazma bilmeyen seçmenlere uygun değildir. Bağımsız aday fotoğraflarının oy pusulalarına konulmasının okuma-yazma bilmeyen seçmenlerin oy kullanması açısından olumlu olacağını 2011 yılından beri platform olarak önermekteyiz.

Oy verme merkezlerindeki seçmen yönlendirme tabelaları görme engelli ve okuma-yazma bilmeyen seçmenlere uygun değildir. Her oy verme merkezinde seçmenleri sandıklara yönlendirmek üzere görevli bulundurulması gerekmektedir. Seçmenlerin çoğunluğunun anadilinin farklı olduğu illerde bu hizmet bölgede konuşulan dillerde de sunulmalıdır.

30 HDP'ye yönelik 153 saldırı yapılmıştır. 18 saldırı diğer siyasi parti ya da bağımsız adaylara yönelik gerçekleşmiştir.

Kapalı Kurumlarda Seçim

Her seçimde cezaevleri, yaşlı ve engelli bakımevlerinde seçmenlerin oy kullanmasına ilişkin sorunlar yaşanmaktadır. Devlete bağlı yaşlı ve engelli bakımevlerinin bazılarında sandık kurulmakta, bazılarında kurulmamaktadır. Yine bu kurumlarda yaşamlarını sürdüren yurttaşların seçmen kayıtlarının güncellenmesi ve seçim günü aynı kurumda kalan bazı seçmenlerin kurum olanakları ile oy kullanma yerlerine taşınması, diğerlerinin ise oy verme yerlerine götürülmediği iddiaları kurumda kalanlar tarafından dile getirilmektedir.

Az sayıda seçmenin bulunduğu cezaevlerinde sandık kurulmakta, ancak bu sandıklarda seçmenler oylarını kullanmamaktadır. Çok az seçmenin olduğu cezaevlerinde sandık kurmak oy verme gizliliğinin daha baştan ihlali anlamına gelmektedir.³¹

YSK az sayıda seçmenin bulunduğu sandıklar oluşturarak oy verme gizliliğini de ihlal etmektedir. 1 veya 2 seçmenin bulunduğu sandıklarda sayım sonuçları seçmenlerin tercihlerinin ortaya çıkmasına yol açmaktadır.

İL ADI	İLÇE ADI	CEZAEVİ ADI	SANDIK NO	SECMEN SAYISI	OY KULLANAN SECMEN SAYISI
ARTVİN	ARHAVİ	ARHAVİ KAPALI CEZAEVİ	9900	1	0
BALIKESİR	İVRİNDİ	İVRİNDİ KAPALI CEZAEVİ	9900	1	0
DİYARBAKIR	SİLVAN	SİLVAN KAPALI CEZAEVİ	9900	1	0
İZMİR-1	TORBALI	TORBALI CEZA VE TUTUK EVİ	9900	10	0
AĞRI	DİYADİN	DİYADİN K1 TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU MÜD.	9900	1	0
ANKARA-1	MAMAK-2	MAMAK ASKERİ CEZAEVİ	9900	1	0
ANKARA-2	GÜDÜL	GÜDÜL K1 TİPİ KAPALI CEZAEVİ İNFAZ KORUMA	9900	2	0
HATAY	YAYLADAĞI	K-1 TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU	9900	2	0
K. MARAŞ	TÜRKOĞLU	TÜRKOĞLU AÇIK CEZA İNFAZ KURUMU	9900	7	0
KAYSERİ	PINARBAŞI	PINARBAŞI AÇIK CEZA İNFAZ KURUMU MÜDÜRLÜĞÜ	9900	6	0
KAYSERİ	TOMARZA	TOMARZA KAPALI CEZAEVİ	9900	1	0
ÇANAKKALE	ÇAN	ÇAN CEZAEVİ	9900	4	0
ÇANKIRI	ŞABANÖZÜ	ŞABANÖZÜ CEZAEVİ	9900	2	0
DENİZLİ	BOZKURT	T.C.DENİZLİ-BOZKURT KADIN AÇIK CEZA İNFAZ KUR.	9900	4	0
KIRKLARELİ	PINARHİSAR	PINARHİSAR CEZAEVİ	9900	4	0
MANİSA	KULA	MANİSA KULA K2 TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU	9999	1	0
MANİSA	SELENDİ	MANİSA SELENDİ K2 TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KUR.	9900	3	0
ŞANLIURFA	HİLVAN	HİLVAN KAPALI CEZAEVİ	9900	3	0
ŞIRNAK	CİZRE	KONAK MAHALLESİ CEZAEVİ	9900	1	0
TRABZON	ARAKLI	ARAKLI AÇIK CEZA İNFAZ KURUMU MÜD.	9900	3	0
VAN	GÜRPINAR	GÜRPINAR CEZA İNFAZ KURUMU	9900	2	0
YOZGAT	ŞEFAATLİ	ŞEFAATLİ K-1 TİPİ CEZA İNFAZ KURUMU	9900	2	0

*Bu tablo YSK web Sitesi Sandık Ölçekli Seçim Sonuçlarından Türkiye Genelindeki Cezaevi Sandık Sonucu Taranarak Oluşturulmuştur.

31 Bknz. EK 3 Az Seçmenli Sandıklarda Oy Kullanma

Seçim Gününe zg Sorunlar

Seçim Günü bazı illerde sınırlı sayıdaki oy verme merkezlerinde bağımsız gözlemcilerimiz engelleme ile karşılaşmıştır. Bu durumlara ilişkin gözlemci beyanları şu şekildedir;

“Adıyaman Bağbaşı köyü seçim sandıkları bölgesinde yetkili karakol komutanlığı tarafından sandık başkanlarına bağımsız seçim gözlemcilerinin gözlem yapmaması için tutanak imzalatıldığı; Bağbaşı köyü muhtarı ve çevresindeki yakınlarıyla kimlik belgeleri olmayan bazı seçmenlerin oyunun kullandırılması yönünde sandık başkanlarına baskı yapıldığı tespit edilmiştir.”

“Adıyaman Akıncılar ilkokulu 1119 nolu sandıkta da sandık başkanı sabah jandarmanın gelerek seçim gözlemcilerinin gözlem yapmayacağına ilişkin evrak imzalatıldığını bildirmiştir.”

“Malatya Abdulgaffar Mahallesindeki Gazi Lisesi’nde 2195 nolu sandıkta gözlem yapılırken bağımsız seçim gözlemcisi Mehmet Öztürk’ün gözlem yapmasını engellemiştir”

“Van Mehmet Akif İnan okulu 1104 nolu sandıkta polisler gözlem yapılmasını engellemiştir.”

“Ş.Urfa Dikme Köyü’nde İHD gözlemcisi gözlem yaptığı sandıkta saldırıya uğramıştır”

“Yeşil Urfa okulunda gözlem yapmak isteyen gözlemci 2034 ve 2025 nolu sandık kurulu üyeleri tarafından darp edilmiş ve okulun dışına çıkarılmıştır.”

Bu olumsuzluklara rağmen bağımsız gözlem heyetlerimize çoğunlukla gerekli kolaylık gösterilmiştir.

İzlemenin kapsamı

7 Haziran 2015 genel seçimlerinde gözlemcilerimiz tarafından 21 ilde 1.703 sandıkta oy verme işlemi, 309 sandıkta ise oy sayım işlemi izlenmiştir. Bağımsız gözlemlerde iller bazında oy verme izlenen sandık sayıları alttaki tablolarda gösterilmiştir.

Seçim günü, izleme için üç ayrı form kullanılmıştır. Birinci formda oy verme yerinin koşullarının değerlendirilmesine yönelik sorular sorulmuştur. Oy verme yeri değerlendirilirken oy verme yerinin bilgileri ve ne kadar süre izlendiği gibi bilgilerin yanı sıra öncelikle kampanya faaliyeti, materyali bulunup bulunmadığı, baskı ve korku ortamı olup olmadığı gibi oy verme yeri ve çevre atmosferine ilişkin sorular ile her seçimde önemli bir sorun olan oy verme yerinin engellilerin ve yaşlı seçmenlerin erişimine uygun olup olmadığına yönelik sorulara yer verilmiştir.

Gözlem yapılan 1703 sandığın bulunduğu oy verme yerlerinin 65’inde kampanya materyalleri, 48’inde ise kampanya faaliyeti yapıldığı tespit edilmiştir. Parti ya da aday kampanya faaliyeti yanında yoğun olarak Mersin ilinde okullarda Halkların Demokratik Partisi aleyhine hazırlanmış imzasız broşürlere rastlanmıştır.

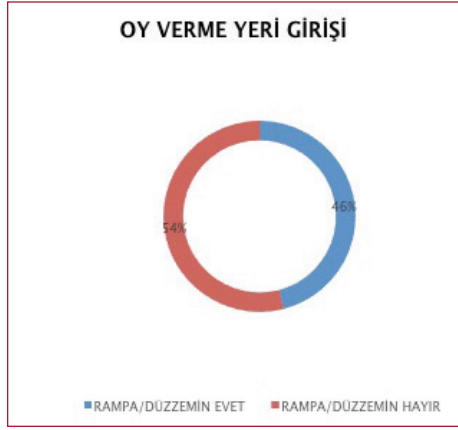
İL	Oy Verme İşleme İzlenen Sandıklar	Oy Sayımı İzleme
ADANA	17	7
ADİYAMAN	101	13
ANKARA	40	3
ÇANAKKALE	5	2
DİYARBAKIR	310	35
EDİRNE	38	7
ELAZIĞ	33	1
GAZİANTEP	11	11
HAKKARİ	10	4
HATAY	54	6
MERSİN	65	21
İSTANBUL	63	10
İZMİR	292	42
MALATYA	14	9
MANİSA	52	6
MUĞLA	184	23
SAKARYA	16	3
TRABZON	43	5
TUNCELİ	11	10
ŞANLIURFA	83	19
VAN	261	72
TOPLAM	1.703	309

74 sandıkta baskı ortamı bulunduğu ilişkin gözlem yapılmıştır. Baskı ortamının en çok görüldüğü iller sırasıyla İzmir (21), Van (14), Mersin (9) olmuştur. Baskı ortamının nedeni olarak 42 sandık için aşırı polis yığınağı, 21 sandık için genel gerginlik, 7 sandık için siyasi parti taraftarlarını belirtmiştir.

KAMPANYA MATERYALİ		KAMPANYA FAALİYETİ
EVET	65	48
HAYIR	1.595	1.615
TOPLAM	1.660	1.663
KAYIP	43	40
TOPLAM	1.703	1.703

BASKI ORTAMI	
EVET	74
HAYIR	1.586
TOPLAM	1.660
KAYIP	43
TOPLAM	1.703

Oy verme yerlerinin engelli ve yaşlı seçmenler bakımından erişilebilir olması ile ilgili soruya verilen cevaplar gözlem yapılan okulların %54'ünün bina girişinde erişilebilir olmadığını %46'sının erişilebilir olduğu şeklinde cevap verilmiştir.

Yandaki tablo olumlu bir izlenim yaratmaktadır ancak bina içi erişilebilirlik verileri binalarda fiziksel engellilerin sandıklara ulaşımını mümkün kılacak asansörlerin büyük oranda olmadığı da görülmüştür. Sandıkların bulunduğu alanlara erişim 1.202'sinde (%88,9) asansör olmadığı gözlemci formlarından ulaştığımız çarpıcı bir sonuçtur.

Her seçim öncesinde yetkililer tarafından engelli ve yaşlı seçmenlerin sandıklara erişimi için gerekli tedbirlerin alındığı açıklamalarına³² rağmen seçim günü karşılaşılan tablo farklıdır. 7 Haziran seçiminde gözlemcilerimiz engelli ve

yaşlı seçmenlerle ilgili çok sayıda olaya tanıklık etmiştir.

Gözlemcilerimiz tanıklıklarından örnekler;

“Gaziantep Şahinbey ilçe seçim kurulu’na bağlı Vehbi Dai ilköğretim okulu’ndaki 3025 nolu sandıkta hem kendisi hem de oğlu kayıtlı olan Durmuşali Yılmaz bu sandıkta oyunu kullanmış ancak aynı sandıkta kayıtlı olan oğlunun yatalak olduğunu, %97 engellidir raporu olduğunu sandık görevlisine göstererek kendisinin de engelli olması sebebiyle oğlunu oy kullanmaya getiremeyeceğini belirtmiş ve sandık görevlisinden oğlunun oyunu kullanamayacağına dair bir evrak hazırlamasını talep etmiştir. Ancak sandık görevlisi böyle bir evrak veremeyeceğini söylemiştir.

Vehbi Dai ilköğretim okulu engellilerin ve yaşlıların erişimine uygun değildir; bina girişi dik merdivenlidir.”

“İzmir Emine Çetinada Alsancak Kültür Mahallesinde bulunan Gazi Ortaokulu’nda babası Necdet Çetinada’nın tekerlekli sandalye ile taşınarak üst katta bulunan sandıkta oy kullanması ile ilgili tutanak tutturmuştur.”

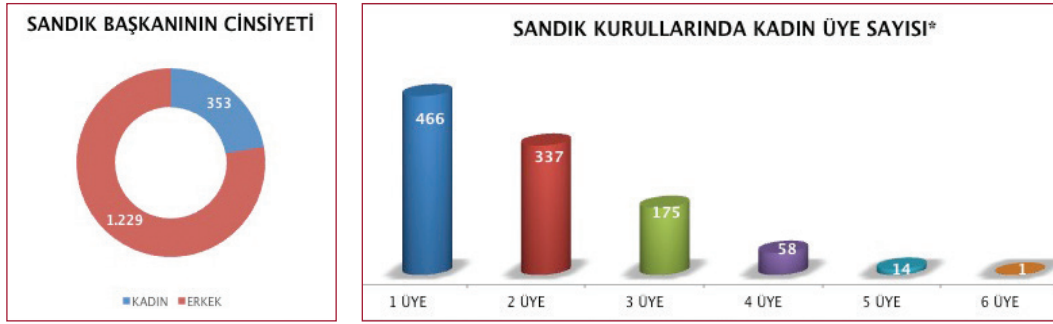
32 <http://www.aile.gov.tr/haberler/engelli-vatandaslarin-oylarini-rahat-kullanabilmeleri-icin-gerekli-onlemler-alindi> erişim 20 3 15

“İzmir; Sadullah Kemal Erol Gazi Ortaokulu’nda seçmen kaydının bulunduğu 1270 nolu Sandıkta, bina içinde rampa, asansör vs. bulunmadığından oyunu kullanamamıştır”

Yine İzmir’de kayıtlı olduğu sandığa erişemediği için oy kullanamayan Salim Türk ESHİD’e başvurarak hukuksal destek talebinde bulunmuştur. S. Türk ile ilgili hukuksal süreç devam etmektedir.

İkinci formda ise oy verme işlemlerinin gözlenmesine odaklanılmıştır. Sandık başkan ve üyelerinin cinsiyet dağılımı, sandık çevresinde yetkisiz kişilerin varlığı ve/veya herhangi bir müdahalenin olup olmadığı, seçimde uygulanması gereken yasal usullere uyulup uyulmadığı, bedensel/görme engelli veya okuma-yazma bilmeyenler gibi özel usuller gerektiren seçmenler bakımından gerekli özel usullerin uygulanıp uygulanmadığı veya seçmenlere yönelik ayrımcılık gözlenip gözlenmediği gibi sorulara yer verilmiştir. Veriler aşağıdaki gibidir.

Sandık Kurullarında Cinsiyet dağılımı

* Bu soruya 121 gözlemci yanıt vermemiştir.

* Bu soruya 652 gözlemci yanıt vermemiştir.

Sandık başkanının cinsiyeti sorusuna 1582 formda cevap verilmiştir. Gözlem yapılan sandıklardan 1229 sandık başkanının erkek, 353 sandık başkanının kadındır. Kurul üyelerinin cinsiyet dağılımı sorusuna cevap vermeyen gözlemci sayısı çok yüksek olmasına rağmen verilen cevaplardan ağırlık olarak sandıklarda bir kadın üyenin yer aldığı gözlemlenmiştir.

Yetkisiz Kişilerin varlığı

Gözlem yapılan sandıkların 134'ünde sandık alanında yetkisiz kişilerin varlığı tespit edilmiştir. Tespitler genel olarak güvenlik güçlerinin (Asker, Polis) bulunduğu yönündedir.

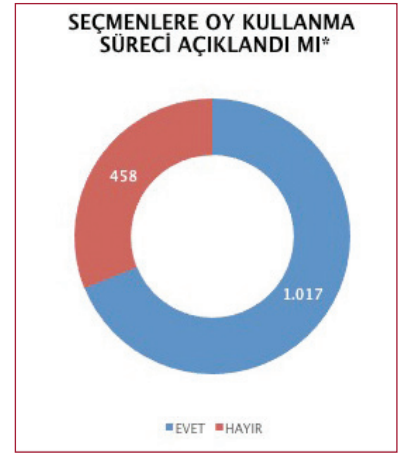
Gözlemcilerimizin tanıklıklarından örnekler;

“Malatya Abdulgaffar Mahallesi'ndeki Gazi Lisesi 2001 nolu sandıkta güvenlik görevlileri uzun süre sandık yakınında kaldılar.”

“Polis uzun süre sandık başında bekledi, seçmenlerin tepkisi sonucu dışarı çıkarıldı.”

Seçmenlere oy kullanma sürecinin açıklanması

Oy verme süreci izlemesi yapılan sandıkların %31,1 gibi azımsanmayacak bir kısmında sandık başkanlarının yurttaşlara oy verme süreci ile ilgili bir bilgi vermediği görülmüştür. Bu durum YSK tarafından yapılması gereken seçmen eğitimlerinin önemini de göstermektedir.

* Bu soruya 228 gözlemci yanıt vermemiştir.

Oy Verme Gizliliği

Gözlemlerde 39 gizlilik ihlali tespit edilmiştir. Seçimlerde oy verme gizliliği açıkta oy kullandırma, sandık kurulu üyelerinin çeşitli sebeplerle seçmen ile birlikte oy verme kabinlerine girmesi yanında sandıkların oluşturulması aşamasında da ihlal edilebilmektedir.

Gözlemcilerin bazı tanıklıkları; “bazı evli çiftler kocalarıyla beraber girdi oy kullanmaya; Perde açık oy kullanıldı. Aşırı kalabalık.; huzurevinde kalanları aynı sandığa vermişler. Çok sıra ve karmaşa var. Yönlendirme olduğu yönünde şikayet var. Müşahitler yaşlıların yerine oy kullanmaya çalışıyordu.; Sandık başkanını perdeyi açıp müdahale ediyordu.; Bir seçmen oy kullanırken arkadaşı tarafından fotoğrafı çekildi.; Kabinin üstünde beyaz tül perde vardı ve içeri görünüyordu.; Sandık görevlisi veya müşahit seçmen ile birlikte kabinlere giriyordu.; Kadınların 9-10 kişilik gruplar halinde odaya alınarak oy kullandırıldığı gözlemlendi.”

İL ADI	İLÇE ADI	SANDIK NO	SECMEN SAYISI	OY KULLANAN SECMEN SAYISI
BİNGÖL	ADAKLI	1017	1	0
BİNGÖL	YAYLADERE	1012	2	0
BİNGÖL	YAYLADERE	1018	4	0
BİTLİS	BİTLİS MERKEZ	1143	2	0
BİTLİS	BİTLİS MERKEZ	1101	5	0
BİTLİS	BİTLİS MERKEZ	1162	6	0
ÇANAKKALE	ÇAN	1120	3	0
DİYARBAKIR	ÇÜNGÜŞ	1043	5	0
DİYARBAKIR	ÇÜNGÜŞ	1043	5	0
ELAZIĞ	KARAKOÇAN	1103	1	0
ERZURUM	ÇAT	1061	2	0
HAKKARİ	HAKKARİ MERKEZ	1160	3	0
İZMİR-1	KONAK-1	1365	3	0
İZMİR-1	KONAK-2	2150	5	0
MANİSA	SALİHLİ	1007	5	0
MARDİN	DARGEÇİT	1066	1	0
MARDİN	NUSAYBİN	1161	2	0
SİİRT	KURTALAN	1088	4	0
SİNOP	SARAYDÜZÜ	1021	4	0
TUNCELİ	OVACIK	1041	1	0
TUNCELİ	HOZAT	1030	2	0
TUNCELİ	PÜLÜMÜR	1007	5	0
TUNCELİ	PÜLÜMÜR	1026	5	0

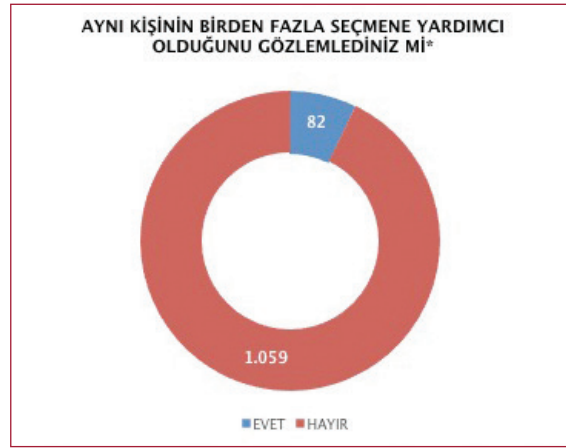
Bu tablo YSK web Sitesi Sandık Ölçekli Seçim Sonuçlarından Türkiye Genelindeki 174.240 Sandık Sonucu Taranarak Oluşturulmuştur.

2011 yılından beri yaptığımız tüm gözlemlerde az sayıda seçmenin bulunduğu sandıklarda seçmenlerin oylarını kullanmadıklarını göstermektedir. Bunun tek istisnası sandık kurulu görevlilerinin o sandık seçmenlerinden oluşmadığı durumdur.

Yukarıdaki tablodan anlaşılacağı üzere az seçmenli sandıklarda seçmenler oy kullanmamaktadır. Kaldı ki 1-2 seçmenin bulunduğu sandıklarda oy sayım sonucunda seçmenin hangi partiye oy verdiği anlaşılacaktır. Bu durum daha sandıklar oluşturulurken oy verme gizliliğinin YSK eliyle ihlal edilmesidir.

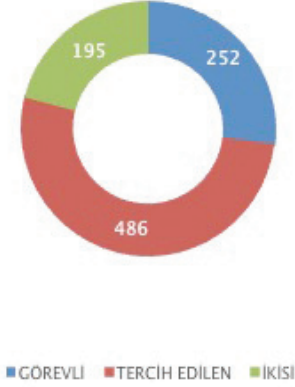
Engelli Seçmenlere Oy Kullanırken Eşlik Edenler

Gözlem yapılan 252 sandıkta sandık kurulu üyelerinin engelli seçmenlerle oy kullanma kabinlerine girdiği tespit edilmiştir. Hem sandık kurulu üyelerinin seçmenlerle oy verme kabinine girmesi hem de aynı kişinin birden çok seçmene yardım etmesi kanunlara aykırıdır.

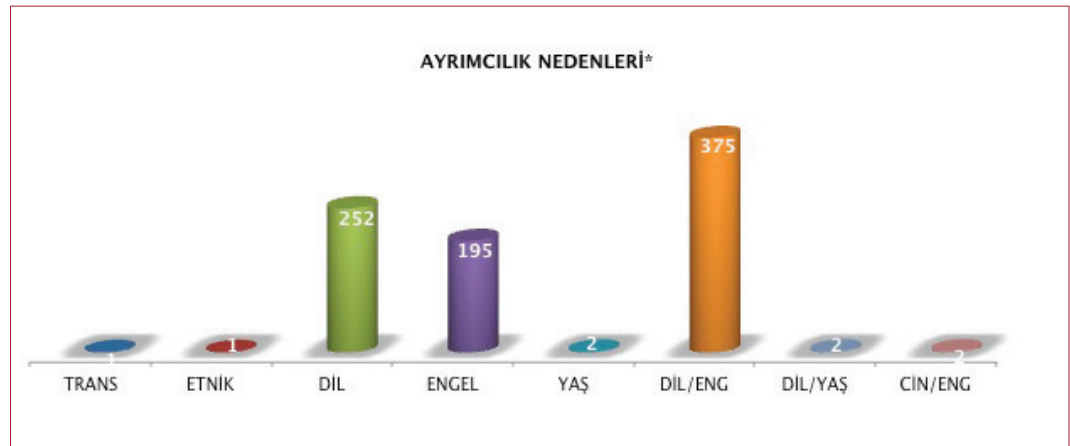
engelli seçmenin kendi seçtiği kişiyle oy kullanmasına engel olundu, sandık başkanının müdahalesiyle oyunu kullanabildi.”

ENGELLİ SEÇMENLERE KİMLER EŞLİK ETTİ

Gözlem örnekleri; “Mersin Abdullah Günaydın ilkokulunda engelli seçmenlere seçmenin yanında olan kişilerin yardımcı olmasına sandık başkanı izin vermiyor. 1001 ve 1232 nolu sandıklarda sandık başkanları kabinin içine giriyor.; Görme

Oy Kullanırken Ayrımcılığa Uğrayan Seçmenler

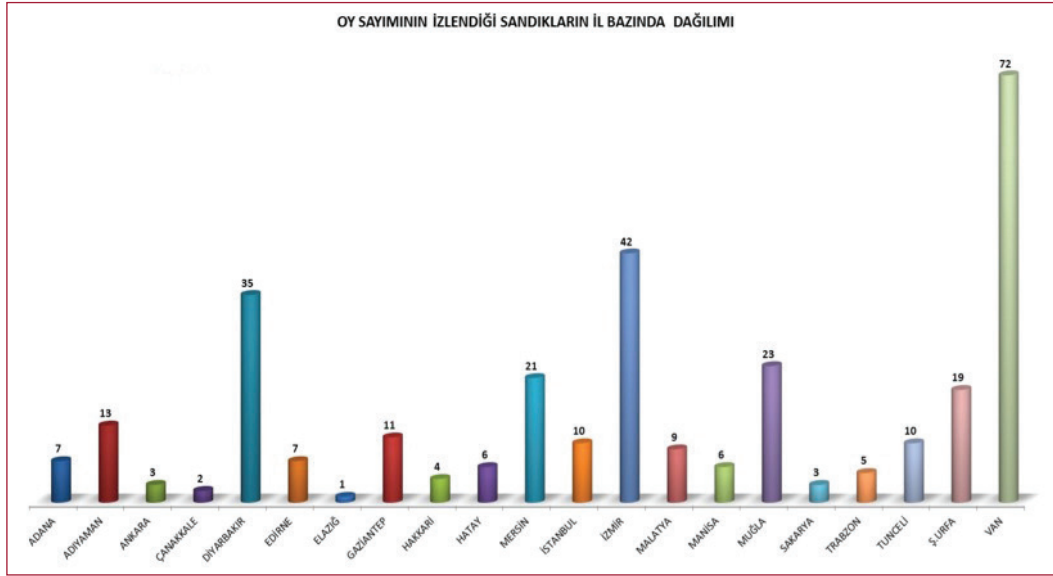

Oy verme yerlerinin engelliler ve yaşlı seçmenler için erişilebilir olmaması ve seçim materyallerinin dil bilmeyen seçmenler bakımından yarattığı durum ayrımcılık oluşturmaktadır. Gözlem yapılan 375 sandıkta engelli seçmenler ve Türkçe bilmeyen seçmenler için ayrımcılık tespit edilmiştir. Ayrıca cinsiyet kimliği (1), etnik köken (1) ve yaş temeline gözlemlenmiştir.

Oy Sayım Süreci İzlemesi

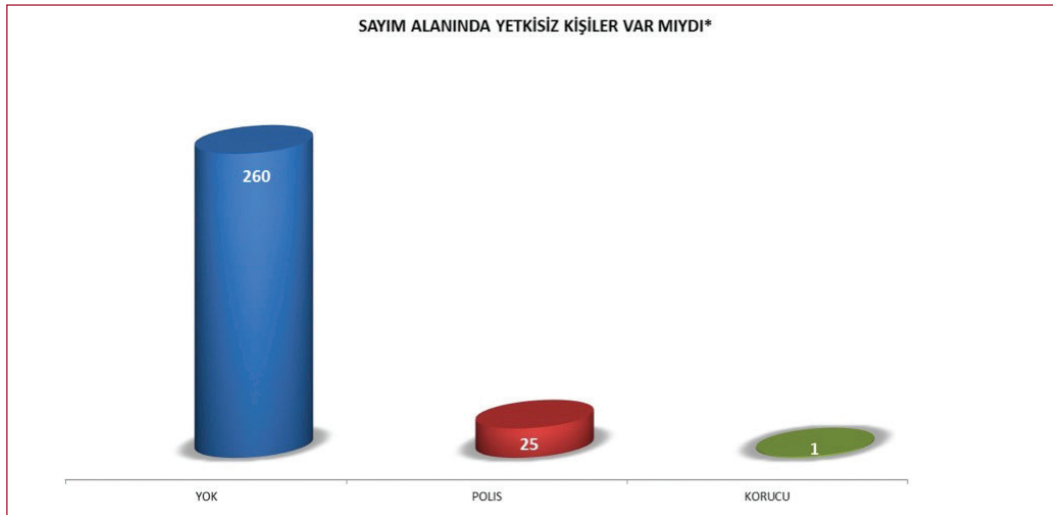
7 Haziran 2015 genel seçimlerinde Türkiye genelindeki 21 ilde 309 sandıkta oy sayım işlemi izlenmiştir. Bağımsız gözlemlerle yapılan oy sayım izleme çalışmasının iller bazında dağılımı alttaki grafikte gösterilmiştir.

Üçüncü form ise diğer işlemlerde farklı niteliklere sahip olan sayım işlemlerini gözlemeye yönelmiştir. Bu doğrultuda gözlemciler sandıkların kapanma anından başlayarak oy sayım sürecinin usulüne uygun olup olmadığı ile ilgili gözlemlerini ifade etmişlerdir.

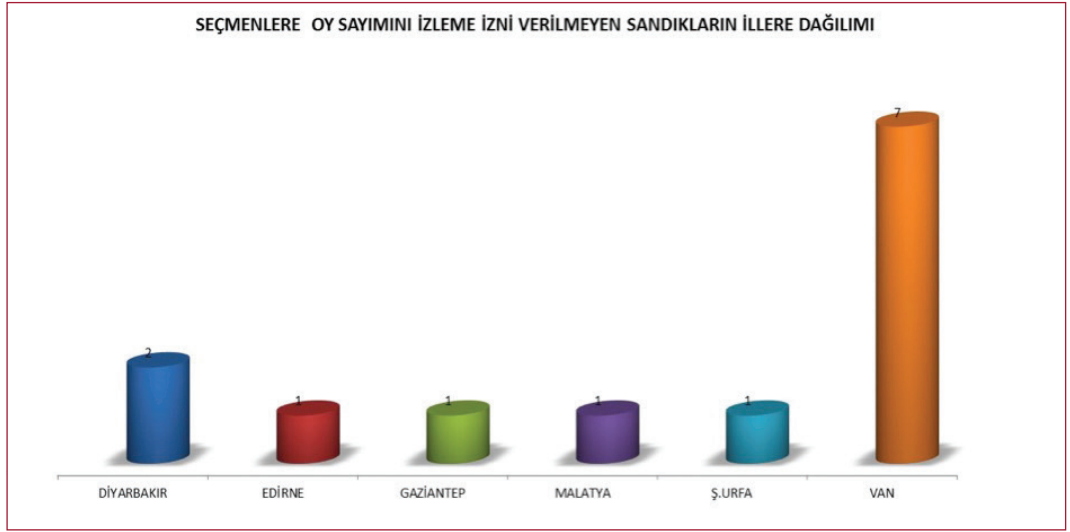
Oy Sayım Alanında Yetkisiz Kişiler

Gözlemciler 26 sandıkta oy sayım alanında yetkisiz kişilerin bulunduğunu ve bunların tümünün güvenlik güçleri mensupları olduklarını belirtmiştir.

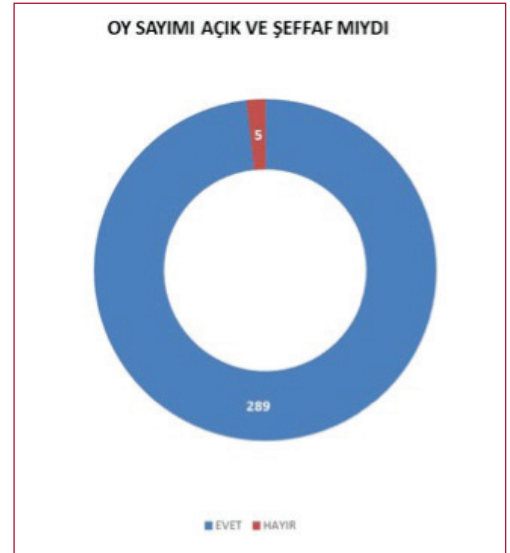
* Bu soruya 23 gözlemci yanıt vermemiştir.

Sayım Sürecinin Şeffaflığı

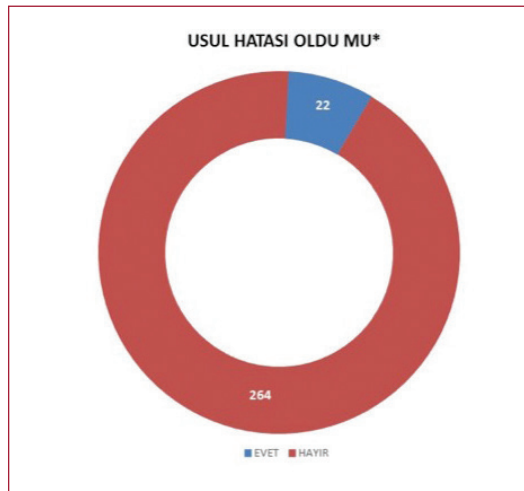

298 sayılı STHVSKHK'nın 95 maddesi gereğince oy sayımlarını izlemek her seçmenin yasal hakkıdır. Sayım açık, hazır bulunanların işlemleri takip edebilecekleri bir şekilde yapılmak zorundadır. Sayım gözlem formunda, gözlemci ve seçmenlerin sayımı izlemesine engel olunup olunmadığı sorularına verilen cevaplar az yerde de olsa yasanın çiğnendiğini göstermektedir. Seçmenlere oy sayımı izni verilmeyen illerin başında Van (7) gelmektedir.

Gözlemci tanıklıkları, "1016 ve 1003 nolu sandıklarda oy sayılırken görevliler derslik girişlerini tahta sandalyelerle tamamen kapatmış, vatandaşların oy sayımını izlemelerine izin vermemiştir.

* Bu soruya 15 gözlemci yanıt vermemiştir.

* Bu soruya 23 gözlemci yanıt vermemiştir.

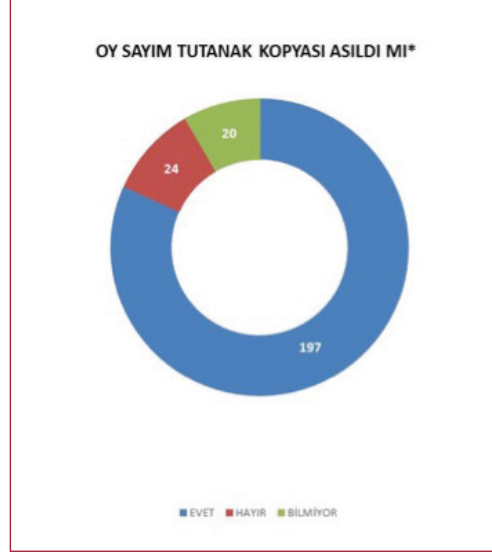
Sayımda Usul Hataları

Gözlem yapılan sandıklardan 22' sinde görevliler tarafında usul hatası yapıldığı tespit edilmiştir.

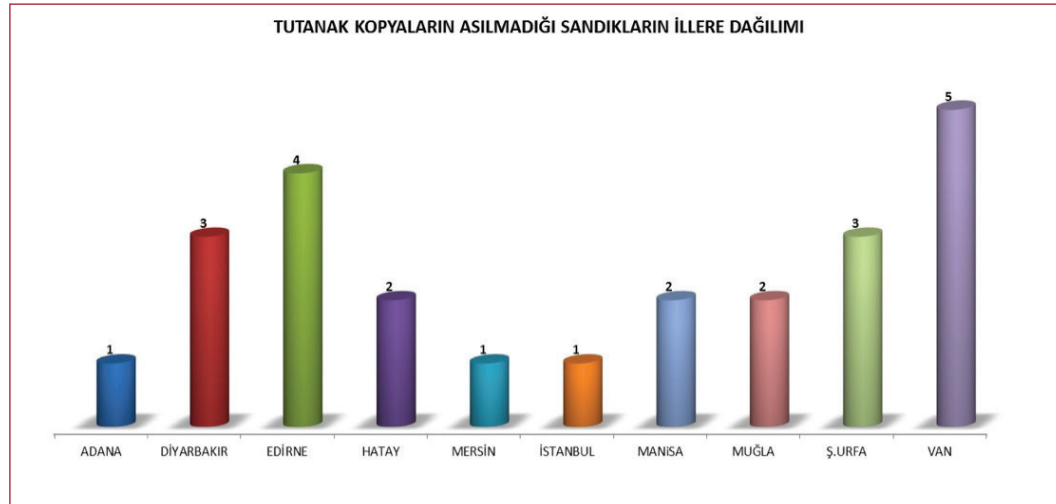
Tutanak Kopyasının Asılması

Gözlemcilerin 24'ü sayım tutanaklarının incelenebilmesi için sınıf kapılarına asılmadığını gözlemlemiştir

Bağımsız gözlemciler tarafından iletilen formlara göre, toplam 10 ilde (Adana, Diyarbakır, Edirne, Hatay, Mersin, İstanbul, Manisa, Muğla, Şanlıurfa, Van) sayım sonrasında tutanak kopyalarının asılmadığı sandıklar olduğu tespit edilmiştir. Oy sayım izlemesi yapılan illerden Edirne'de yedi sandıktan üçünde (%57,1) sayım tutanaklarının asılmaması dikkat çekicidir.

* Bu soruya 68 gözlemci yanıt vermemiştir.

Tespitlerimiz

Seçmen Kütükleri ile ilgili tespitler:

- Adrese dayalı seçmen kütüğü evsizleri, sığınma evlerinde ikamet eden kadınları, mevsimlik olarak ikamet ettikleri il dışında tarım, inşaat ve turizm sektöründe çalışanları, kentsel dönüşüm uygulamaları nedeniyle evsiz kalanları, seçme haklarını ortadan kaldırmaktadır.
- Seçmen kütüklerinin kesinleşmesinden sonra zorunlu nedenlerle yer değiştirmek durumunda kalan kişiler için yeni yerleşim yerlerinde oy kullanabilme olanağı yaratılamamaktadır,
- Seçmen kütüklerinin askıya çıkarıldığı muhtarlık binalarının büyük çoğunluğu engellilerin ve hareket güçlüğü olan yaşlıların erişimine uygun değildir.

- Seçmen Kütüklerinin askıya çıkarılması yöntemleri; hem yazılı olarak hem de internet üzerinden okuma yazma bilmeyen ve görme engelli seçmenlerin kütükleri kontrol etmelerini olanaksız kılmaktadır. YSK web sitesi görme engellilerin erişimine uygun değildir,
- Seçmen Kütüklerine kayıt ve itiraz ile ilgili prosedürler ve duyurulma yolları tüm seçmenlerin okuma yazma ve Türkçe bildiği varsayımı ile belirlenmektedir.
- Seçmen kütüklerinden düşürülme uygulamasının ilgili seçmene bildirilmemesi nedeniyle yanlış uygulamalarla seçmen kütüklerinden düşürülen yurttaşlar mevcuttur.

Seçmen Eğitimi ile ilgili tespitler;

- Seçmen eğitimi için üretilen basılı materyaller okuma yazma bilmeyen, Türkçe bilmeyen ve görme engelli seçmenler için uygun değildir,
- Seçmen eğitimi için üretilen görsel/sesli materyaller görme ve işitme engelliler ile Türkçe bilmeyen seçmenler için uygun değildir,

Seçim sürecinde kullanılan materyallerle ilgili tespitler;

- Seçmen Bilgi Kağıtları görme engelli ve okuma yazma bilmeyen seçmenler için uygun değildir,
- Seçmen Bilgi Kağıdı her seçmenin adresine ulaştırılamamaktadır,
- Oy verme yerlerinde kullanılan, seçmen yönlendirme levhaları görme engelliler ve okuma yazma bilmeyenler için uygun değildir,
- Oy pusulaları görme engelli ve okuma yazma bilmeyen seçmenlerin bağımsız olarak oy kullanabilmelerini olanaksız kılmaktadır,
- Oy pusulalarının tasarımı, siyasi partiler ile bağımsız adaylar arasında eşitsizlik yaratmaktadır,
- Oy pusulalarının tasarımı, bağımsız adaylara oy verecek okuma yazma bilmeyen dezavantajlı kılmaktadır,
- Oy verme kabinlerine asılan levhalar okuma yazma bilmeyen seçmenler ile görme engelli seçmenlere uygun değildir,

Sandık Kurulları ile ilgili tespitler;

- Sandık Kurulu üyelerinin belirlenmesinde dezavantajlı seçmen gruplarının temsili dikkate alınmamaktadır.

- Sandık Kurulu Başkanın seçilmesine ilişkin olarak 298 sayılı yasada belirlenen kriterler objektif değildir.
- Mevcut müşahitlik sistemi büyük partilere avantaj yaratmaktadır.
- İradesi dışında sandık kurulu üyesi veya müşahit yazılan seçmenler bulunmaktadır.
- Sandık kurulu başkan ve üyeleri yaşlı, engelli ve okuma yazma bilmeyen seçmenlerin oy kullanmasına yardımcı olmak için 298 sayılı STHVSKHK ve YSK'nın örnek genelgesine aykırı bir biçimde seçmenlerle oy verme yerlerine girmiştir.

Önerilerimiz

- Temsil adaletinin sağlanması, siyasal hayatın ve meclisin çoğulcu bir yapıya kavuşması için 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nun 33. maddesi değiştirilerek %10 seçim barajı kaldırılmalıdır,
- Anayasa'nın 76. maddesi değiştirilerek seçilme yaşı 25'ten 18'e düşürülmelidir,
- YSK kararlarının yargı denetimine açılması için gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır,
- 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un (STHVSKHK) 7. maddesi değiştirilerek hükümlülere oy kullanma hakkı tanınmalıdır,
- 298 sayılı STHVSKHK'nın 33. maddesinde evsizlerin, kadın sığınma evleri, yaşlı ve engelli bakım evlerinde kalanların seçmen kaydının yapılması için düzenleme yapılmalıdır,
- Seçmen kütüklerinden kaydı silinen ya da yeni kayıt olan yurttaşlara durumları tebliğ edilmelidir,
- Seçmen kütükleri yurttaşların yaş ve engellilik bilgilerini içerecek şekilde yeniden düzenlenmelidir, bu seçmenlerin oy verme yerleri bu bilgilere göre belirlenmelidir,
- Zihinsel engelli bireylerin vasisinin bulunup bulunmadığına bakılmaksızın oy kullanma hakları tanınmalıdır,
- 298 sayılı STHVSKHK'nın 52. maddesinde yer alan propaganda süreleri bakımından seçime katılan siyasi parti ve adaylar arasında eşitsizlik yaratan hükümler yeniden düzenlenmelidir,
- 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nun 26. maddesi oy pusulalarının şekli konusundaki düzenleme siyasi partiler ile bağımsız adaylar arasında eşitliği sağlayacak şekilde yeniden düzenlenmelidir,
- 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nun siyasi partilere devlet yardımını düzenleyen maddesi bütün siyasi partilerin aldıkları oy oranına göre devlet yardımından faydalanmasını sağlayacak şekilde yeniden düzenlenmelidir,

- Türkiye’de konuşulan bütün dillerde seçmen eğitimi yapılmalı, ilgili materyallerin hazırlanmasında dezavantajlı seçmen grupları ile ilgili çalışmalar yapan sivil toplum örgütlerinden görüş alınmalıdır,
- Yurtdışı seçim sürecindeki rolü nedeniyle Anayasa’nın 114. Maddesinde değişiklik yapılarak diğer üç bakanlık yanında Dışişleri Bakanlığı’na Bağımsız bakan atanmalıdır.
- Yurtdışında yaşayan seçmenlerin seçilme hakkını da kullanmaları için yasal düzenleme yapılmalıdır,
- Yurtdışındaki seçmenler için her ülkede ve daha çok merkezde sandık kurulmalıdır,
- Sayım sonuçlarından seçmenlerin tercihlerinin açıkça ortaya çıkacağı kadar az sayıda seçmenin bulunduğu sandıklar en yakın oy verme yerindeki sandıklarla birleştirilmelidir,
- Dezavantajlı grupların seçme ve seçilme hakkını kullanmalarını engelleyici faktörler ortadan kaldırılarak seçme ve seçilme hakkının kullanımını teşvik edici politika ve yasal düzenlemeler yapılmalıdır,
- İfade ve örgütlenme özgürlüğü ile ilgili yasal düzenlemelerde seçme ve seçilme hakkının etkin olarak kullanılmasını sağlayıcı düzenlemeler yapılmalıdır,
- Mevsimlik işçilerin (Tarım, inşaat, turizm vb.) oylarını çalışmak için bulundukları illerde kullanabilmeleri için yasal düzenleme yapılmalıdır,
- Evlerinden çıkamayacak durumda olan seçmenler için gezici sandık kurulları oluşturulmalıdır,
- Zorunlu durumlarda başvurulmak üzere mektupla oy kullanma vb. alternatif oy kullanma yöntemleri için yasal düzenleme yapılmalıdır,
- Medya ve siyasi partiler söylemlerinde aşağılayıcı, küçük düşürücü ve ayrımcı ifadeler kullanmamalı ve bu durum yasal düzenlemelerle garanti altına alınmalıdır,
- YSK her seçim sonrasında oy kullan(a)mayan seçmenlere ilişkin bir analiz çalışması yapmalı ve sonuçlarını kamuoyu ile paylaşmalıdır,
- Seçim sürecinin tüm aşamaları bağımsız gözleme açılmalıdır,
- Oy pusularında bağımsız adayların fotoğraf ya da bir simge kullanmasına izin verilmelidir,
- Yurtdışında kullanılan oyların dağıtımında bağımsız adaylara da oy dağıtımı yapılmalıdır,
- Siyasi Partiler Kanunu, dileyen herkesin siyasete katılımını olanaklı kılan, parti içi demokrasiyi sağlayan ve siyasi partilerin şeffaflaşmasını öngören bir anlayışla yeniden yapılmalıdır.

EK 1 BİLGİ EDİNME BAŞVURULARI

KURUM	KONU	BAŞVURU TARİHİ	CEVAP TARİHİ	CEVAP
ADALET BAKANLIĞI	Milletvekili Seçimleri öncesinde Anayasa'nın 114 Maddesi gereğince seçim işleri doğrudan ilişkili bakanlıklar olarak İçişleri, Adalet ve Ulaştırma bakanlıklarına seçimlerin tarafsız olarak yürütülmesini sağlamak üzere atama yapılmaktadır. Bu nedenle 7 Haziran 2015 seçimleri öncesinde de 7 Mart 2015 tarihinde atamalar yapılmıştır. 1- Bakanlığınızca 7 Mart 2015 sonrasında bakanlığınıza bağlı birimlere, bakanlık teşkilatının tarafsızlığına özen gösterilmesi konusunda herhangi bir genelge gönderilmiş midir? 2- Genelge gönderilmiş ise bu genelgeye nasıl ve nereden ulaşılabilir? 3- 7 Mart 2015 tarihinden bu güne kadar bakanlığınıza Adalet Bakanlığı'na bağlı teşkilatların yönetici ve personelleri hakkında iş ve işlemleri yürütürken tarafsız davranmadıklarına ilişkin herhangi bir şikayet başvurusu yapılmış mıdır? Yapılmış ise bu şikayetlerin sayısı kaçtır? 4- Şikayet yapılmış ise bu şikayetlerle ilgili hangi işlemler yapılmıştır?	14.5.2015	29.5.2015	Bakanlığımız tarafından herhangi bir genelge gönderilmediği, Bakanlığımıza bağlı teşkilatların personelleri hakkında herhangi bir şikayet başvurusu yapılmadığı hususlarında bilgi edinilmesini rica ederim
AFYON VALİLİĞİ	Basına yansıyan bir haberde Valiliğinizce 08.05.2015 tarihinde dağıtımı yapılan yazınız ile Sayın Ahmet Davutoğlu'nun kentinize geleceği tarihte resmi araçların sivil plakalı ve yakıtları doldurulmuş olarak hazır tutulması talimatı verildiği iddia edilmektedir. Bilindiği üzere İçişleri Bakanlığı ile bağlı kurum ve kuruluşların seçim dönemlerinde tarafsız olması kamu kaynaklarının herhangi bir siyasi parti lehine kullanılmasının önlenmesi Anayasa gereğidir. 1- Basına yansıyan haber doğru mudur? 2- Haberde konu edildiği şekilde resmi araçlara sivil plaka takılmış mıdır? 3- Araçların yakıtları kamu bütçesinden mi harcanmıştır? 4- Yazıya konu bu araçlar 15 Mayıs 2015 tarihinde ilinizde yapılan AK Parti mitinginde kullanılmış mıdır?	29.5.2015		Cevaplanmadı

KURUM	KONU	BAŞVURU TARİHİ	CEVAP TARİHİ	CEVAP
AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI	1- Sokakta yaşamak zorunda kalan kişiler (evsizler) bakanlığınızın görev alanına girmekte midir? 2- Girmiyor ise nedeni nedir? Bu kişiler hangi bakanlığın görev alanına giriyor? 3-Türkiye genelinde sokakta yaşamak durumunda kalan (evsizler) kaç kişi vardır? 4- Sokakta yaşayan kişiler arasında 15.03.2015 tarihi itibarıyla 18 yaş ve üstünde olanların sayısı kaçtır? 5- Sokakta yaşayan kişilerin iller bazında cinsiyet dağılımı nasıldır?	20.3.2015	8.4.2015	Sokaklarda yaşamak zorunda kalan kişi ile ilişkin bilgi edinme talebiniz incelenmiştir. 633 Sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK'nin 2. maddesinin f bendi "Toplumun sosyal yardım ve korumaya ihtiyaç duyan kesimlerine yönelik yardım faaliyetlerini düzenli ve etkin biçimde yürütmek; yoksullukla mücadeleye ilişkin ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesini koordine etmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak." şeklinde düzenlenmiştir. Evsiz kişilerin Bakanlığımızın merkez veya taşra teşkilatı birimlerine müracaatı veya bildirilmeleri halinde gerekli araştırma ve inceleme yapılarak mevzuat çerçevesinde uygun sosyal hizmet modellerinden faydalanmaları sağlanmaktadır. Sokakta yaşayan kişilerin sayısı, yaş cinsiyet v.b. durumları hakkında herhangi bir veri tabanı bulunmamaktadır. Bilgilerinize sunar, iyi günler dileriz.
AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI	1- Bakanlığınız engelliler veri tabanında kaç engelli bireyin verisi kayıtlıdır? 2- Kayıtlı engellilerden kaç 15 Mart 2015 tarihi itibarıyla 18 yaş ve üzerindedir? 3- Kayıtlı engellilerin yaş ve cinsiyetlerine göre dağılımı nasıldır? 4- Kayıtlı engelliler arasında okuma yazma bilmeyenlerin sayısı kaçtır?	20.3.2015	8.4.2015	Engellilerin bilgilerinin paylaşımına ilişkin bilgi edinme talebiniz incelenmiştir. Başvurunuz ile ilgili olarak Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğümüz ile yapılan yazışma sonucunda alınan bilgiler aşağıdadır. Genel Müdürlüğümüz bünyesinde Engelli vatandaşlarımıza ilişkin yer alan veriler, 19.07.2008 tarihli ve 26941 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren "Özürlüler Veri Tabanı Oluşturulmasına Ve Özürlülere Kimlik Kartı Verilmesine Dair Yönetmelik" kapsamında, ilgili kurumlarla yapılan, veri paylaşımı

KURUM	KONU	BAŞVURU TARİHİ	CEVAP TARİHİ	CEVAP
				konusunda sınırlayıcı hükümler içeren protokoller bağlayıcılığında aktarılmaktadır. Söz konusu veriler, engelli bireylerin iş güvenliğini, toplum içindeki statüsünü, özel hayatın gizliliğini olumsuz etkileyebilecek nitelikte olduklarından, Genel Müdürlüğümüz tarafından hiçbir koşulda üçüncü şahıslarla paylaşılmamaktadır. Kamu kurumlarıyla ise sadece söz konusu kurumun verdiği hizmetin niteliği gereği zaruret olması durumunda, kanunlar kapsamında belirlenmiş görev ve yetkilerini yerine getirmeleri için, paylaşılan verilerin yapısını ve paylaşılma yöntemini net olarak belirten protokoller aracılığıyla paylaşılmaktadır. Bu protokollerle verilerin aktarıldığı kurumlar, Ulusal Engelliler Veritabanından aktarılan bilgilerin güvenliğini ve amaç dışında kullanılmamasını sağlamayı, Kişisel verilerin güvenliği ve gizliliği ilkesi doğrultusunda Ulusal Engelliler Veri Tabanından aktarılan bilgilerin tamamını veya bir kısmını hiçbir kuruma veya kişiye vermemeyi kabul etmişlerdir. Bu kapsamda, "298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri Ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun" 36 ncı, 74 üncü, 90 ıncı, 93 üncü maddeleri kapsamında engelli vatandaşların herhangi bir problemle karşılaşmadan oy kullanabilmelerinin sağlanması için yürütülecek çalışmalarda kullanılmak üzere, Türkiye Genelinde yapılan seçimler öncesi seçmen listeleri oluşturulurken engellilik bilgisini saptayabilmek amacıyla Yüksek Seçim Kuruluna aktarılmıştır. Bilgilerinize sunar, iyi günler dileriz.

KURUM	KONU	BAŞVURU TARİHİ	CEVAP TARİHİ	CEVAP
BİNGÖL VALİLİĞİ	31.5.2014 tarihinde basına yansıyan habere göre Bingöl Valiliği tarafından Halk Eğitim Merkezi bünyesinde düzenlenen Mikro Kredi Girişimci Kadınları Toplantısı'na bir siyasi partinin milletvekili adayı Şebnem Koçakelçi'nin de katıldığı iddialarına yer verilmiştir. 1- Basında yer haber doğru mudur? 2- Doğru ise milletvekili adayı Şebnem Koçakelçi bu toplantıya hangi sıfatla davet edilmiş ve katılmıştır? 3- Toplantıda Şebnem Kocakelci konuşma yapmış mıdır? yapmış ise hangi sıfatla katılımcılara siyasi propaganda yapmış mıdır? 4- Toplantıya Şebnem Koçakelçi dışında başka partilerin milletvekili adayları toplantıya davet edilmiş ve kendilerine konuşma yapma olanağı sağlanmış mıdır?			31.5.2015 tarihinde Bingöl Valiliği birimine 4982 Sayılı Bilgi Edinme Kanunu kapsamında yapmış olduğunuz bilgi edinme başvurusu, 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmeliğin 17. Maddesi çerçevesinde milli eğitim müdürlüğü (bingol-mem@meb.gov.tr), elektronik posta adresine(lerine) yönlendirilmiştir.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI	7 Mayıs 2015 tarihinde basın organlarına Kastamonu ili Aytaç Eruz Lisesinde bir siyasi partinin reklam filminin çekildiği ve reklam filminde veli ve öğrencilerin para karşılığı oynatıldığı haberleri yansımıştır. Haberde filmin Kastamonu Valiliği'nin onayı ile çekildiği bilgisine yer verilmiştir. 1- Kastamonu Aytaç Eruz Lisesinde siyasi partinin reklam filminin çekildiği iddiası doğru mudur? 2- İddia doğru ise filmin çekilmesine Kastamonu Valiliği tarafından mı izin verilmiştir? 3- Bakanlığınızca filmin çekilmesine izin veren görevliler hakkında herhangi bir işlem yapılmış veya yapılacak mıdır?	8.5.2015	22.5.2015	İlimiz Merkez Aytaç Eruz Anadolu Lisesinde bir siyasi partinin reklam filmi çekildiği iddiaları ile ilgili Bilgi Edinme başvurularınız incelenmiş olup, Dijital Yapım Evi Firması yetkilileri tarafından Aytaç Eruz Anadolu Lisesinde ilimizde yapılan sadece eğitim yatırımlarını görüntüleme çalışması yapmaları ile ilgili Valilik Makamından Olur alınmıştır.Bilgilerinize.22.05.2015
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI	Milletvekili Seçimleri öncesinde Anayasa'nın 114 Maddesi gereğince seçim işleri doğrudan ilişkili bakanlıklar olarak İçişleri, Adalet ve Ulaştırma bakanlıklarına seçimlerin tarafsız olarak yürütülmesini sağlamak üzere atama yapılmaktadır. Bu nedenle 7 Haziran 2015 seçimleri öncesinde de 7 Mart 2015 tarihinde atamalar yapılmıştır.	8.5.2015	12.5.2015	8.5.2015 tarihli başvurunuz 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun 7.maddesi gereğince rededilmiştir.

KURUM	KONU	BAŞVURU TARİHİ	CEVAP TARİHİ	CEVAP
	1- Bakanlığınızca 7 Mart 2015 sonrasında bakanlığınıza bağlı birimlere, bakanlık teşkilatının tarafsızlığına özen gösterilmesi konusunda herhangi bir genelge gönderilmiş midir? 2- Genelge gönderilmiş ise bu genelgeye nasıl ve nereden ulaşılabilir? 3- 7 Mart 2015 tarihinden bu güne kadar bakanlığınıza İçişleri Bakanlığı'na bağlı teşkilatların yönetici ve personelleri hakkında iş ve işlemleri yürütürken tarafsız davranmadıklarına ilişkin herhangi bir şikayet başvurusu yapılmış mıdır? Yapılmış ise bu şikayetlerin sayısı kaçtır? 4- Şikayet yapılmış ise bu şikayetlerle ilgili hangi işlemler yapılmıştır?			
İSTANBUL İL MÜFTÜLÜĞÜ	İstanbul Maltepe Merkez Camii'nden bir siyasi partinin standına elektrik verilmesi ile ilgili haberler basına yansımıştır. Dini kurumların seçimlerde taraf olmaması hem etik hem de devlet kurumlarının tarafsızlığı yasalarda yer almaktadır. 1- Basına yansıyan İstanbul Maltepe Merkez Camii ile ilgili haberler doğru mudur? 2- Haberler doğru ise başkanlığınız olayın sorumluları ile ilgili herhangi bir işlem yapmış mıdır* 3- Başkanlığınızca, bağlı kurum ve kuruluşlara seçim döneminde tarafsızlığa uygun davranılması konusunda herhangi bir genelge gönderilmiş midir?	15.5.2015	26.5.2015	İlgi:18 Mayıs 2015 Pazartesi 11:25 tarihli başvurunuz. Maltepe İlçesi, Cumhuriyet Camii İnşa ve Yaşatma Derneği tasarrufunca bir siyasi parti standına çekilen elektrikle ilgili konu müftülüğümüze ihbar edilmiş bunun üzerine müftülükçe yapılan değerlendirme neticesinde söz konusu durumun yanlış anlaşılmaya müsait olacağı ve uygun bir durum arz etmeyeceği kanaatine varılmıştır. Konu ile ilgili cami dernek yönetimine derhal ulaşarak elektriğin kesilmesi kendilerinden istenmiştir. Adı geçen cami derneği de bu tavsiye ve isteğe mutabık kalarak standa giden elektriği kesmiştir. Diğer taraftan seçim yasakları ile ilgili mevzuat ve talimatlar tüm görevlilere aylık mutat toplantıda hatırlanmakta olup gerekli hassasiyetin gösterilmesi müftülüğümüzce istenmektedir. Bilginizi rica eder, hayırlı günler dileriz. Maltepe Müftülüğü

KURUM	KONU	BAŞVURU TARİHİ	CEVAP TARİHİ	CEVAP
ULAŞTIRMA DENİZCİLİK VE HABERLEŞME BAKANLIĞI	Milletvekili Seçimleri öncesinde Anayasa'nın 114 Maddesi gereğince seçim işleri doğrudan ilişkili bakanlıklar olarak İçişleri, Adalet ve Ulaştırma bakanlıklarına seçimlerin tarafsız olarak yürütülmesini sağlamak üzere atama yapılmaktadır. Bu nedenle 7 Haziran 2015 seçimleri öncesinde de 7 Mart 2015 tarihinde atamalar yapılmıştır. 1- Bakanlığınızca 7 Mart 2015 sonrasında bakanlığınıza bağlı birimlere, bakanlık teşkilatının tarafsızlığına özen gösterilmesi konusunda herhangi bir genelge gönderilmiş midir? 2- Genelge gönderilmiş ise bu genelgeye nasıl ve nereden ulaşılabilir? 3- 7 Mart 2015 tarihinden bu güne kadar bakanlığınıza Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı'na bağlı teşkilatların yönetici ve personelleri hakkında iş ve işlemleri yürütürken tarafsız davranmadıklarına ilişkin herhangi bir şikayet başvurusu yapılmış mıdır? Yapılmış ise bu şikayetlerin sayısı kaçtır? 4- Şikayet yapılmış ise bu şikayetlerle ilgili hangi işlemler yapılmıştır?	8.5.2015	26.5.2015	08/05/2015 tarih ve 130517 sayılı, başvurunuz. İlgili e-başvurunuz 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu çerçevesinde incelenmiştir; Seçim dönemlerinde Bakanlığımızın tarafsızlığına gölge düşürecek ve tarafsızlığı hususunda şüphe uyandıracak her türlü hareketten kaçınılması hususlarını da kapsayan 15.04.2015 tarih ve (2015/2) nolu genelge Bakanlığımız merkez ve taşra teşkilatı ile tüm bağlı, ilgili ve ilişkili kurum ve kuruluşlarımıza gönderilmiştir. Ayrıca, Bakanlığımızın yönetici ve personeli hakkında Strateji Geliştirme Başkanlığına intikal eden herhangi bir şikayet başvurusu olmamıştır. Bilgilerinizi rica ederim. EK: 2015/2 nolu genelge
YÜKSEK SEÇİM KURULU	Yurtdışı Seçmen kütüğünde kayıtlı kaç engelli seçmen bulunmaktadır?	8.5.2015	11.5.2015	kayıtlı engelli seçmenler ile ilgili veri bulunmamaktadır.
YÜKSEK SEÇİM KURULU	Yurtdışı seçmen kütüğünde kayıtlı engelli kadın seçmen sayısı kaçtır?	8.5.2015	11.5.2015	kayıtlı engelli seçmenler ile ilgili veri bulunmamaktadır
YÜKSEK SEÇİM KURULU	Yurtdışı seçmen kütüğü 65 yaş üstü seçmenlerin sayısı kaçtır?	8.5.2015	11.5.2015	Seçsis'e kayıtlı 65 yaş üstü 229.086 seçmen bulunmaktadır
YÜKSEK SEÇİM KURULU	Yurtdışı seçmen kütüğü 65 yaş üstü kadın seçmenlerin sayısı kaçtır?	8.5.2015	11.5.2015	SEÇSİS kayıtlı 65 yaş üstü 117.346 kadın seçmen bulunmaktadır

KURUM	KONU	BAŞVURU TARİHİ	CEVAP TARİHİ	CEVAP
YÜKSEK SEÇİM KURULU	1-Sandık kurulacak okullar hangi kriterlere göre belirlenmektedir? 2- 3 veya daha az sayıda seçmenin kayıtlı olduğu kaç sandık bulunmaktadır?	12.5.2015	8.6.2015	4982 sayılı Kanunun 7. maddesinin ikinci fıkrasında; "Kurum ve kuruluşlar, ayrı veya özel bir çalışma, araştırma, inceleme yada analiz neticesinde oluşturulabilecek türden bir bilgi veya belge için yapılacak başvurulara olumsuz cevap verilebilir." hükmü yer almaktadır.
YÜKSEK SEÇİM KURULU	1. Sığınaklarda/Kadın Konukevlerinde kalan kadınların oy kullanma hakkını güvence altına almak için ne tür önlemler alınmıştır? 2. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesindeki bakım kurumlarında bulunan seçmenlerin oy kullanma hakkını güvence altına almak için ne tür önlemler alınmıştır? 3. Aşağıdaki grupların oy kullanma hakkının tam olarak güvence altına alınmasını sağlamak için sandık yerlerine erişim, oy kullanma yerlerinin belirlenmesi ve düzenlenmesi, bağımsız ve gizli oy hakkının güvencesi bakımından ne tür önlemler alınmıştır? - Ortopedik engelliler - Görme engelliler - Kronik hastalığı olup evde tedavi gören kadın ve erkekler - Hastanelerde tedavi gören hastalar ve yakınları/refakatçiler (kadınlar ve erkekler bakımından) - Okumaz-yazmaz kadınlar - Yaşlı kadın ve erkekler 4. Seçmenlere yönelik eğitim programları var mıdır? Varsa, bu eğitimlere ayrılan bütçe ne kadardır? 5. Seçmenlere yönelik bilgi materyallerinin herkes için erişilebilirliğinin sağlanması konusunda hangi önlemler alınmıştır? 6. Seçmen bilgilendirme kampanyaları var mıdır? Varsa, bu kampanya için ayrılan bütçe ne kadardır? 7. Son genel/yerel seçimlerden bu yana seçmen kütük kayıtlarındaki artış oranı nedir(cinsiyet, engellilik durumu ve okumaz yazmazlar bakımından)? 8. Oy verme işleminin ardından, oy kullananlara yönelik istatistik üretilirken cinsiyet ve engellilik durumlarının da göz önünde bulundurulmasına dair hangi tedbirler alınmıştır?	3.4.2015	8.6.2015	Sığınaklarda/kadın konukevlerinde kalan oy kullanım hakkı ile ilgili bir çalışma bulunmamaktadır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesindeki bakım kurumlarında bulunan seçmenler ise diğer seçmenlerle aynı günde bulundukları bakım kurumlarında kurulan sandıklarda oy kullanabilmektedirler. Bilgi Edinme Başvuru Formunuzda belirttiğiniz diğer talepleriniz ile ilgili bilgilere Başkanlığımız web sitesinden ulaşabilirsiniz.

KURUM	KONU	BAŞVURU TARİHİ	CEVAP TARİHİ	CEVAP
YÜKSEK SEÇİM KURULU	Kurulunuzun 21.02.2015 tarih 230 sayılı kararında "SEÇSİS'te kısıtlı olarak görünen kişilerin dondurulan kayıtlarının kısıtlama kararlarına ulaşamadığı gerekçesiyle oy kullanabilir hale getirilemeyeceğine, bu kişilerin muhtarlık bölgesi askı listelerine itiraz etmeleri halinde durumlarının değerlendirilmesi gerektiğine," ifadesi bulunmaktadır. 1- SEÇSİS sisteminde kısıtlı olarak kayıtlı olan ancak mahkeme kararlarına ulaşamayan seçmenlerin sayısı kaçtır? 2- Bu seçmenlerin kaç tanesi kadındır?	4.6.2015	6.6.2015	4982 sayılı Kanunun 7. maddesinin ikinci fıkrasında; "Kurum ve kuruluşlar, ayrı veya özel bir çalışma, araştırma, inceleme yada analiz neticesinde oluşturulabilecek türden bir bilgi veya belge için yapılacak başvurulara olumsuz cevap verilebilir." hükmü yer almaktadır.
YÜKSEK SEÇİM KURULU	1- Seçmen kütüklerinde kayıtlı seçmenlerden okuma yazma bilmeyenlerin sayısı kaçtır? 2- Seçmen kütüklerinde kayıtlı seçmenler arasında Türkçe bilmeyenlerin sayısı kaçtır? 3- Türkçe bilmeyen seçmelere seçmen eğitimi hangi dillerde yapılmaktadır?	7.5.2015	12.5.2015	Okuma yazma bilmeyen ve Türkçe bilmeyen seçmenlerin kaydı Başkanlığımız kayıtlarında tutulmamaktadır. Seçim dönemlerinde vatandaşlarımızı bilgilendirmek amacıyla yurt içinde ve yurt dışında afiş, broşür ve kamu spotları hazırlanmaktadır. Bilgilerinizi rica ederim.

EK 2 YSK MEDYA KARARLARI

Uyarı Kararları					
Karar No	İlgili Kuruluş	Gerekçe	Karar No	İlgili Kuruluş	Gerekçe
2015/1012	NTV	1 Programda VP'ne Eşit Fırsat Tanımamak	2015/744	SAMANYOLU HABER	Anket Yayınlama Kurallarına Aykırılık
2015/1010	BEYAZ TV	1 Programda CHP'ye Cevap Hakkı Vermemek	2015/741	BENGÜ TÜRK TV	Reklam Kurallarına Aykırılık
2015/1006	TV 5	2 Programda SP, BBP İttifakı Ağırlıklı Yayın	2015/740	UZAY TV	Anket Yayınlama Kurallarına Aykırılık
2015/1003	A HABER	10 Programda AKP Ağırlıklı Yayın	2015/533	TGRT HABER	Yasaklanan AKP Reklamı* "Selam Olsun Bahara" Filmini RTÜK Tebliğinden Sonra 10 Kez Yayınlamak
2015/959	ULUSAL KANAL	1 Programda Tarafalı Yayın (İktidar ve Muhalefet partileri aleyhine)	2015/532	SHOW TV	Yasaklanan AKP Reklamı "Biz Birlikte Türkiye'yiz" Filmini RTÜK Tebliğinden Sonra 8 Kez Yayınlamak
2015/956	SOKAK TV	1 Programda CHP Ağırlıklı Yayın	2015/531	STAR TV	Yasaklanan AKP Reklamı "Biz Birlikte Türkiye'yiz" Filmini RTÜK Tebliğinden Sonra 3 Kez Yayınlamak
2015/955	MEHTAP TV	1 programda AKP aleyhine yayın	2015/530	ATV	Yasaklanan AKP Reklamı "Selam Olsun Bahara" Filmini RTÜK Tebliğinden Sonra 4 Kez Yayınlamak
2015/950	HALK TV	Anket Yayınlama Kurallarına Aykırılık	2015/529	TRT TÜRK	Yasaklanan AKP Reklamı "Selam Olsun Bahara" Filmini RTÜK Tebliğinden Sonra 14 Kez Yayınlamak
2015/949	HALK TV	Anket Yayınlama Kurallarına Aykırılık	2015/528	TRT HABER	Yasaklanan AKP Reklamı "Selam Olsun Bahara" Filmini RTÜK Tebliğinden Sonra 4 Kez Yayınlamak
2015/948	UZAY TV	Anket Yayınlama Kurallarına Aykırılık	2015/527	TRT1	Yasaklanan AKP Reklamı "Selam Olsun Bahara" Filmini RTÜK Tebliğinden Sonra 10 Kez Yayınlamak
2015/947	UZAY TV	Anket Yayınlama Kurallarına Aykırılık	2015/526	ÜLKE TV	Yasaklanan AKP Reklamı "Selam Olsun Bahara" Filmini RTÜK Tebliğinden Sonra 9 Kez Yayınlamak

<u>2015/946</u>	KOCAELİ TV	Anket Yayınlama Kurallarına Aykırılık	<u>2015/525</u>	CİNE 5	Yasaklanan AKP Reklamı* "Biz Birlikte Türkiye'yiz" Filmini RTÜK Tebliğinden Sonra 13 Kez Yayınlamak
<u>2015/945</u>	KANAL 5	Anket Yayınlama Kurallarına Aykırılık	<u>2015/524</u>	HABER TÜRK	Yasaklanan AKP Reklamı "Biz Birlikte Türkiye'yiz" Filmini RTÜK Tebliğinden Sonra 4 Kez Yayınlamak
<u>2015/942</u>	TRT TÜRK	4 Programda TBMM Grubu Bulunan Partiler Lehine 1 Programda AKP Lehine Yayın	<u>2015/523</u>	KANAL 7	Yasaklanan AKP Reklamı "Biz Birlikte Türkiye'yiz" Filmini RTÜK Tebliğinden Sonra 10 Kez Yayınlamak
<u>2015/941</u>	TV NET	AKP Lehine Yayıncılık	<u>2015/522</u>	BEYAZ TV	Yasaklanan AKP Reklamı "Biz Birlikte Türkiye'yiz" Filmini RTÜK Tebliğinden Sonra 8 Kez Yayınlamak
<u>2015/868</u>	HALK TV	2 programda CHP Lehine Yayın	<u>2015/521</u>	TV NET	Yasaklanan AKP Reklamı "Selam Olsun Bahara" Filmini RTÜK Tebliğinden Sonra 13 Kez Yayınlamak
<u>2015/867</u>	ÜLKE TV	2 programda AKP Lehine Yayın	<u>2015/520</u>	KANAL A	Yasaklanan AKP Reklamı "Biz Birlikte Türkiye'yiz" Filmini RTÜK Tebliğinden Sonra 3 Kez Yayınlamak
<u>2015/866</u>	MEHTAP TV	Anket Yayınlama Kurallarına Aykırılık	<u>2015/519</u>	NTV	Yasaklanan AKP Reklamı "Biz Birlikte Türkiye'yiz" Filmini RTÜK Tebliğinden Sonra 14 Kez Yayınlamak
<u>2015/864</u>	A HABER	6 Programda AKP Lehine Yayın, 1 Programda Fırsat Eşitliğine Aykırılık	<u>2015/518</u>	NTV AVRUPA	Yasaklanan AKP Reklamı "Biz Birlikte Türkiye'yiz" Filmini RTÜK Tebliğinden Sonra 14 Kez Yayınlamak
<u>2015/860</u>	TGRT HABER	3 Programda AKP Lehine Yayın	<u>2015/517</u>	24 TV	Yasaklanan AKP Reklamı "Biz Birlikte Türkiye'yiz" Filmini RTÜK Tebliğinden Sonra 6 Kez Yayınlamak
<u>2015/859</u>	KAÇGAR TV	AKP ve SP Lehine yayın	<u>2015/516</u>	TV 8	Yasaklanan AKP Reklamı "Selam Olsun Bahara" Filmini RTÜK Tebliğinden Sonra 1 Kez Yayınlamak
<u>2015/858</u>	METİN TV NET	1 Program AKP Lehine Yayın	<u>2015/515</u>	360 TV	Yasaklanan AKP Reklamı "Selam Olsun Bahara" Filmini RTÜK Tebliğinden Sonra 13 Kez Yayınlamak

2015/844	TGRT HABER	3 Programda AKP Lehine Yayın	2015/514	SAMANYOLU HABER	1 Programda Tarfsızlık İlkelerine Aykırı Olarak AKP Aleyhine Yayın
2015/843	KANAL TÜRK	1 Programda MHP Lehine Yayın	2015/513	KANAL 35	Anket Yayınlama Kurallarına Aykırılık
2015/842	360 TV	3 Programda AKP Lehine Yayın	2015/512	A HABER	Yasaklanan AKP Reklamı "Biz Birlikte Türkiye'yiz" Filmini RTÜK Tebliğinden Sonra 1 Kez Yayınlamak
2015/841	METİN TV	AKP Lehine Yayıncılık	2015/470	KAÇKAR TV	Anket Yayınlama Kurallarına Aykırılık
2015/840	MELTEM TV	1 Programda BTP Lehine Yayın	2015/467	TV NET	Anket Yayınlama Kurallarına Aykırılık
2015/839	MESAJ TV	1 Programda BTP Lehine Yayın	2015/466	SOKAK TV	Anket Yayınlama Kurallarına Aykırılık
2015/838	ULUSAL KANAL	2 Programda VP Lehine Yayın	2015/461	HALK TV	Anket Yayınlama Kurallarına Aykırılık
2015/837	24 TV	2 programda AKP Lehine Yayın	2015/460	TV NET	Anket Yayınlama Kurallarına Aykırılık

*YSK 22.3.2015 tarih 417 sayılı yasaklama kararı Karar RTÜK tarafından televizyonlara tebliği 23.3.2015 saat 16:00

Yayın Durdurma Kararları					
Karar No	İlgili Kuruluş	Gerekçe	Karar No	İlgili Kuruluş	Gerekçe
2015/1011	KAÇGAR TV	3 Program AKP ve SP Ağırlıklı Yayın	2015/958	HALK TV	2 Program CHP Lehine Yayın
2015/1009	TGRT HABER	AKP Lehine Yayın	2015/957	TGRT HABER	3 Program AKP Lehine Yayın
2015/1008	24 TV	3 Program AKP Lehine Yayın	2015/940	360 TV	2 Program AKP Lehine Yayın
2015/1007	TV NET	3 Program AKP Ağırlıklı Yayın	2015/863	SAMANYOLU HABER	1 Program Anket Yayınlama Kurallarına Aykırılık
2015/1005	HALK TV	2 Program CHP Ağırlıklı Yayın	2015/862	24 TV	2 Program AKP Lehine Yayın
2015/1002	TRT TÜRK	2 Program AKP Lehine Yayın	2015/861	360 TV	3 Program AKP Lehine Yayın
2015/960	24 TV	3 Program AKP Lehine Yayın	2015/468	SOKAK TV	1 Program Anket Yayınlama Kurallarına Aykırılık

EK 3 a- Az Seçmenli Sandıklarda Oy Kullanma

İL ADI	İLÇE ADI	SANDIK NO	SEÇMEN SAYISI	OY KULLANAN SEÇMEN SAYISI
BİNGÖL	ADAKLI	1017	1	0
BİNGÖL	YAYLADERE	1012	2	0
BİNGÖL	YAYLADERE	1018	4	0
BİTLİS	BİTLİS MERKEZ	1143	2	0
BİTLİS	BİTLİS MERKEZ	1101	5	0
BİTLİS	BİTLİS MERKEZ	1162	6	0
ÇANAKKALE	ÇAN	1120	3	0
DİYARBAKIR	ÇÜNGÜŞ	1043	5	0
DİYARBAKIR	ÇÜNGÜŞ	1043	5	0
ELAZIĞ	KARAKOÇAN	1103	1	0
ERZURUM	ÇAT	1061	2	0
HAKKARİ	HAKKARİ MERKEZ	1160	3	0
İZMİR-1	KONAK-1	1365	3	0
İZMİR-1	KONAK-2	2150	5	0
MANİSA	SALİHLİ	1007	5	0
MARDİN	DARGEÇİT	1066	1	0
MARDİN	NUSAYBİN	1161	2	0
SİİRT	KURTALAN	1088	4	0
SİNOP	SARAYDÜZÜ	1021	4	0
TUNCELİ	OVACIK	1041	1	0
TUNCELİ	HOZAT	1030	2	0
TUNCELİ	PÜLÜMÜR	1007	5	0
TUNCELİ	PÜLÜMÜR	1026	5	0

*Bu tablo YSK web Sitesi Sandık Ölçekli Seçim Sonuçlarından Türkiye Genelindeki 174.240 Sandık Sonucu Taranarak Oluşturulmuştur.

EK 3 b- Az Seçmenli Sandıklarda Oy Kullanma (Cezaevleri)

İL ADI	İLÇE ADI	CEZAEVİ ADI	SANDIK NO	SECMEN SAYISI	OY KULLANAN SECMEN SAYISI
ARTVİN	ARHAVİ	ARHAVİ KAPALI CEZAEVİ	9900	1	0
BALIKESİR	İVRİNDİ	İVRİNDİ KAPALI CEZAEVİ	9900	1	0
DİYARBAKIR	SİLVAN	SİLVAN KAPALI CEZAEVİ	9900	1	0
İZMİR-1	TORBALI	TORBALI CEZA VE TUTUK EVİ	9900	10	0
AĞRI	DİYADİN	DİYADİN K1 TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU MÜDÜRLÜĞÜ	9900	1	0
ANKARA-1	MAMAK-2	MAMAK ASKERİ CEZAEVİ	9900	1	0
ANKARA-2	GÜDÜL	GÜDÜL K1 TİPİ KAPALI CEZAEVİ İNFAZ KORUMA	9900	2	0
HATAY	YAYLADAĞI	K-1 TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU	9900	2	0
K. MARAŞ	TÜRKOĞLU	TÜRKOĞLU AÇIK CEZA İNFAZ KURUMU	9900	7	0
KAYSERİ	PINARBAŞI	PINARBAŞI AÇIK CEZA İNFAZ KURUMU MÜDÜRLÜĞÜ	9900	6	0
KAYSERİ	TOMARZA	TOMARZA KAPALI CEZAEVİ	9900	1	0
ÇANAKKALE	ÇAN	ÇAN CEZAEVİ	9900	4	0
ÇANKIRI	ŞABANÖZÜ	ŞABANÖZÜ CEZAEVİ	9900	2	0
DENİZLİ	BOZKURT	T.C.DENİZLİ-BOZKURT KADIN AÇIK CEZA İNFAZ KURUMU	9900	4	0
KIRKLARELİ	PINARHİSAR	PINARHİSAR CEZAEVİ	9900	4	0
MANİSA	KULA	MANİSA KULA K2 TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU	9999	1	0
MANİSA	SELENDİ	MANİSA SELENDİ K2 TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU	9900	3	0
ŞANLIURFA	HİLVAN	HİLVAN KAPALI CEZAEVİ	9900	3	0
ŞIRNAK	CİZRE	KONAK MAHALLESİ CEZAEVİ	9900	1	0
TRABZON	ARAKLI	ARAKLI AÇIK CEZA İNFAZ KURUMU MÜD.	9900	3	0
VAN	GÜRPINAR	GÜRPINAR CEZA İNFAZ KURUMU	9900	2	0
YOZGAT	ŞEFAATLİ	ŞEFAATLİ K-1 TİPİ CEZA İNFAZ KURUMU	9900	2	0

*Bu tablo YSK web Sitesi Sandık Ölçekli Seçim Sonuçlarından Türkiye Genelindeki 174.240 Sandık Sonucu Taranarak Oluşturulmuştur.

EK 4: Bağımsız Seçim Gözlemi Çalışmasına Katılan Sivil Toplum Örgütleri (Alfabetik Sıra İle)

1. ADANA KADIN DANIŞMA MERKEZİ VE SİĞİNMA EVİ DERNEĞİ -ADANA
2. AKDENİZ'E GÖÇ EDENLER BİLİM-KÜLTÜR SOSYAL YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA DERNEĞİ - MERSİN
3. BUCA ENGELLİLER DERNEĞİ - İZMİR
4. ÇİĞLİ EVKA 2 KADIN KÜLTÜR EVİ DERNEĞİ (ÇEKEV)- İZMİR
5. EDİRNE DERNEKLER FEDERASYONU
6. EDİRNE ENGELLİ GÖNÜLLÜLERİ DERNEĞİ
7. EDİRNE KADIN MECLİSİ DANIŞMA DERNEĞİ
8. EDİRNE KENT KONSEYİ KADIN MECLİSİ
9. EDİRNE TARİH TURİZM KÜLTÜR DERNEĞİ
10. EMEK SENSİN EV EKSENİ ÇALIŞAN KADINLAR DERNEĞİ
11. ENGELLİ HAKLARI ENGELSİZ YAŞAM DERNEĞİ
12. ENGELLİ KADIN DERNEĞİ
13. EŞİT HAKLAR İÇİN DERNEĞİ (KOORDİNATÖR STÖ)
14. GENÇ ENGELLİLER SPOR KULÜBÜ -ADANA
15. GÖÇ EDENLER SOSYAL YARDIMLAŞMA VE KÜLTÜR DERNEĞİ (GÖÇ-DER) İSTANBUL
16. GÖÇ SORUNLARINI BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE KÜLTÜR DERNEĞİ (VAN GÖÇ-DER) VAN
17. İNSAN HAKLARI DERNEĞİ (İHD) GENEL MERKEZİ
18. İNSAN HAKLARI DERNEĞİ (İHD) MERSİN ŞUBE
19. İNSAN HAKLARI DERNEĞİ (İHD) İZMİR ŞUBESİ
20. İNSAN HAKLARI DERNEĞİ (İHD) MALATYA ŞUBESİ
21. İNSAN HAKLARI DERNEĞİ (İHD) URFA ŞUBESİ
22. İNSAN HAKLARI DERNEĞİ (İHD) VAN ŞUBESİ
23. İNSAN HAKLARI DERNEĞİ (İHD) ADANA ŞUBESİ
24. İNSAN HAKLARI DERNEĞİ (İHD) ADIYAMAN ŞUBESİ
25. İNSAN HAKLARI DERNEĞİ (İHD) DİYARBAKIR ŞUBESİ
26. İNSAN HAKLARI DERNEĞİ (İHD) HATAY ŞUBESİ
27. İNSAN HAKLARI DERNEĞİ (İHD) TRABZON ŞUBESİ
28. KADIN ADAYLARI DESTEKLEME VE EĞİTME DERNEĞİ (KA-DER) ADANA ŞUBESİ
29. KADIN ADAYLARI DESTEKLEME VE EĞİTME DERNEĞİ (KA-DER) ANKARA ŞUBESİ
30. KADIN ERKEK BİRLİKTE SOSYAL EŞİTLİK DERNEĞİ
31. KARADENİZ KADIN DAYANIŞMA DERNEĞİ
32. MERSİN ORTOPEDİK ENGELLİLER DERNEĞİ
33. ÖZÜRLÜLER VAKFI
34. ROMAN ENGELLİLER DERNEĞİ EDİRNE
35. TÜRKİYE SPİNA BİFİDA DERNEĞİ MANİSA TEMSİLCİLİĞİ
36. TÜRK KADINLAR BİRLİĞİ ADANA ŞUBESİ
37. TÜRK KADINLAR BİRLİĞİ SEYHAN ŞUBESİ
38. TÜRKİYE SAKATLAR DERNEĞİ MERSİN ŞUBESİ

EK 5: YSK'nın Seçmen Eğitimi Başvuruları Cevapları

T.C.
YÜKSEK SEÇİM KURULU BAŞKANLIĞI

Sayı : 19638395-110.34

31.03.2015 * 2785

Konu:

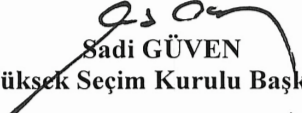
Sayın: Dilber YILDIZ
Koca Sinan Merkez Mahallesi
Anadolu Sok. Yücel Apt. No: 19/9
BAHÇELİEVLER / İSTANBUL

İlgi: 25/03/2015 tarihli dilekçeniz.

İlgide kayıtlı dilekçeniz ile Kürtçe dışında başka bir dil bilmediğiniz, 7 Haziran 2015 tarihinde yapılacak olan 25. Dönem Milletvekili Genel Seçiminde her vatandaş gibi yardıma gerek duymaksızın özgür iradeniz ile oyunuzu kullanmak istediğiniz, seçim için hazırlanan eğitim videolarının Kürtçe olarak da hazırlanmasını talep ettiğiniz, Türkçe dışında başka dillerde de hazırlanacak eğitim videolarının televizyon kanallarında yayınlanmasının partiler arasında seçim yaparken kişinin iradesini özgürce yansıtmasını sağlayacağı, bunun gibi her adayın ya da partinin televizyon ve radyo gibi medya organlarında Türkçe dışındaki dillerde de tanıtım yapabilmesinin Türkçe bilmeyen binlerce seçmeni rahatlatacağı bildirilmiştir.

7 Haziran 2015 Pazar günü yapılacak 25. Dönem Milletvekili Genel Seçimi için hazırlanan eğitim filmi Türkçe olarak hazırlanmıştır. Siyasi partiler ve adaylar tarafından yapılacak her türlü propaganda, Türkçe'nin yanı sıra farklı dil ve lehçelerde de yapılabilmektedir. Eğitim filmlerinin Kürtçe olarak da hazırlanması halinde farklı dil ve lehçelerde de hazırlanması gerekeceğinden, talebinizin karşılanma imkanı bulunmamaktadır.

Bilgi edinilmesi rica olunur.

Sadi GÜVEN
Yüksek Seçim Kurulu Başkanı

T.C.
YÜKSEK SEÇİM KURULU BAŞKANLIĞI

Sayı : 19638395-110.34

12.04.2015* 3058

Konu:

Sayın; Zümrete DEMİR

Bülbül Mahallesi Turan Caddesi No: 75 D: 2
BEYOĞLU/İSTANBUL

İlgi : 01/04/2015 tarihli dilekçeniz.

İlgide kayıtlı dilekçeniz ile Kürtçe dışında başka bir dil bilmediğiniz, 7 Haziran 2015 tarihinde yapılacak olan 25. Dönem Milletvekili Genel Seçiminde her vatandaş gibi yardıma gerek duymaksızın özgür iradeniz ile oyunuzu kullanmak istediğiniz, seçim için hazırlanan eğitim videolarının Kürtçe olarak da hazırlanmasını talep ettiğiniz, Türkçe dışında başka dillerde de hazırlanacak eğitim videolarının televizyon kanallarında yayınlanmasının partiler arasında seçim yaparken kişinin iradesini özgürce yansıtmayı sağlayacağı, bunun gibi her adayın ya da partinin televizyon ve radyo gibi medya organlarında Türkçe dışındaki dillerde de tanıtım yapabilmesinin Türkçe bilmeyen binlerce seçmeni rahatlatacağı bildirilmiştir.

7 Haziran 2015 Pazar günü yapılacak 25. Dönem Milletvekili Genel Seçimi için hazırlanan eğitim filmi Türkçe olarak hazırlanmıştır. Siyasi partiler ve adaylar tarafından yapılacak her türlü propaganda, Türkçe'nin yanı sıra farklı dil ve lehçelerde de yapılabilmektedir. Eğitim filmlerinin Kürtçe olarak da hazırlanması halinde farklı dil ve lehçelerde de hazırlanması gerekeceğinden, talebinizin karşılanma imkanı bulunmamaktadır.

Bilgi edinilmesi rica olunur.

Sadi GÜVEN
Yüksek Seçim Kurulu Başkanı

T.C.
YÜKSEK SEÇİM KURULU
Karar No : 1040

- K A R A R -

Kurulumuz Başkanlığına Dilber YILDIZ ve Zührete DEMİR vekili Av. Levent KANAT tarafından gönderilen 25-26/05/2015 tarihli aynı içerikli dilekçelerde: müvekkillerinin 23/05/2015 ve 01/04/2015 tarihli dilekçeleriyle, Kürtçe dışında başka bir dil bilmedikleri, 7 Haziran 2015 tarihinde yapılacak olan 25. Dönem Milletvekili Genel Seçiminde her vatandaş gibi yardıma gerek duymaksızın özgür iradeleri ile oylarını kullanmak istedikleri, seçim için hazırlanan eğitim videolarının Kürtçe olarak da hazırlanmasını talep ettikleri, Türkçe dışında başka dillerde de hazırlanacak eğitim videolarının televizyon kanallarında yayınlanmasının partiler arasında seçim yaparken kişinin iradesini özgürce yansıtmayı sağlayacağı, bunun gibi her adayın ya da partinin televizyon ve radyo gibi medya organlarında Türkçe dışındaki dillerde de tanıtım yapabilmesinin Türkçe bilmeyen binlerce seçmeni rahatlatacağını bildirmeleri üzerine, Başkanlığımızın 31/03/2015 tarihli, 2785 sayılı ve 12/04/2015 tarihli, 3058 sayılı yazıları ile 7 Haziran 2015 Pazar günü yapılacak 25. Dönem Milletvekili Genel Seçimi için hazırlanan eğitim filmi Türkçe olarak hazırlandığı, siyasi partiler ve adaylar tarafından yapılacak her türlü propaganda, Türkçe'nin yanı sıra farklı dil ve lehçelerde de yapılabilirdiği, eğitim filmlerinin Kürtçe olarak da hazırlanması halinde farklı dil ve lehçelerde de hazırlanması gerekeceğinden, taleplerinin karşılanma imkanı bulunmadığının bildirildiği, Başkanlığımızın söz konusu yazılarının hukuka uygun olmadığı, müvekkillerinin söz konusu yazılarında belirtilen talebin karara bağlanması talep edilmesine rağmen, herhangi bir karar alınmadan talebin gerekçesiz olarak reddedildiği, müvekkillerinin taleplerinin hem iç hukuk mevzuatına hem de uluslar arası mevzuata uygun olduğu, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin taraf olduğu ve Anayasa'nın 90/5 maddesindeki düzenlemeye göre kanun hükmünde bulunan BM Medeni ve siyasi Haklar Sözleşmesinin 25. maddesi ve 25. maddesinin uygulanması ile ilgili olarak yaptığı genel yorumunda, ifade özgürlüğü, barışçı toplantı hakkı ve dernek kurma hakları, oy kullanma haklarının tam anlamı ile korunması ve etkili şekilde kullanılmasının vazgeçilmez şartlarından olduğu, okuma yazla bilmeme, dil sorunları, yoksulluk veya seyahat özgürlüğünün engellenmemesi gibi oy kullanma hakkına sahip kişilerin bu haklarını etkili şekilde kullanmalarını engelleyecek zorluklara karşı olumlu tedbirler alınması gerektiği, oy kullanma hakkı ile ilgili ve materyaller azınlık dillerinde de mevcut olması gerektiği, fotoğraf ve semboller gibi metotlarla okuma yazla bilmeyen seçmenlerin oylarını nasıl kullanacaklarına ilişkin yeterli bilgi edinmelerinin sağlanması gerektiğinin, kayıt için ikametgah şartlarının getirildiği hallerde, bu şartların makbul olması gerektiği ve evsizleri oy kullanma hakkından mahrum edecek düzenlemeler getirilmemesi gerektiği, aynı şekilde Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin eki mahiyetindeki 1 No'lu Protokolünün 3. maddesindeki düzenleme de müvekkilinin talebinin yasal dayanaklarından olduğu, Protokolün "Serbest seçim hakkı" başlıklı hükmünde, "Sözleşmeci Taraf Devletler yasama organının seçimi için, halkın kendi düşüncelerinin serbestçe ifade etmesinin güvence altına alındığı koşullarda, makul aralıklarla ve gizli oylar serbest seçimler yapmayı taahhüt eder." şeklinde düzenleme yer aldığı, bilindiği gibi bir dilde yapılan seçim eğitimi programının söz konusu olduğu bir ortamda müvekkilinin kendi düşüncelerini serbestçe ifade ettiğini söylemenin mümkün olmadığı, serbest seçme hakkı ve seçim hürriyeti, demokratik bir devlet yönetiminin vazgeçilmez şartı olduğu, bu yüzden hürriyetin özünü koruyarak gerçekleşmesi için gerekli hukuki düzenlemelerin yapılması gerektiği gibi tüm devlet kurumları da tüm idari işlemlerinde de olduğu gibi Başkanlığımızın da hukuki düzenlemeler uygun davranmak zorunda olduğu, bu nedenlerle müvekkillerinin söz konusu taleplerine Başkanlığımız tarafından gönderilen "talebin reddine" dair hukuka aykırı işlemin ortadan kaldırılmasına, müvekkillerinin taleplerinin kabulü ile seçmen eğitimi materyallerinin Türkçe dilinin yanı sıra Kürtçe dili ve gerekli diğer azınlık dillerinde yapılmasına yönelik karar alınmasına, seçimlerin yapılmasına az zaman kaldığı için alınacak kararın gereğinin ivedilikle yapılması istenilmiş olmakla, konu incelenerek;

T.C.
YÜKSEK SEÇİM KURULU
Karar No : 1040

GEREĞİ GÖRÜŞÜLÜP DÜŞÜNÜLDÜ:

298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un "Propaganda yayınlarına ilişkin yasaklar ve propagandada kullanılacak dil" başlıklı 58. maddesinin ikinci fıkrasında; "Siyasi partiler ve adaylar tarafından yapılacak her türlü propaganda, Türkçe'nin yanı sıra farklı dil ve lehçelerde de yapılabilir."

hükmü yer almaktadır.

Resmî Gazete'nin 08/03/2015 tarihli, 29289 sayılı nüshasında yayımlanan Kurulumuzun 04/03/2015 tarihli, 2015/292 sayılı kararı ile kabul edilen Sandık Kurullarının Oluşumu, Görev ve Yetkilerini Gösterir 135 Sayılı Genelge'nin "Oy verme" başlıklı 30. maddesinin (b) fıkrasında;

"Oy verme işlemi;

Görevli üye tarafından seçmenin adı sandık seçmen listesinde bulunduktan sonra, seçmene oy kullandırılır.

Başkan, kanuna uygun biçimde hazırlanmış ve mühürlenmiş oy zarfı ile birleşik oy pusulasını, hiçbir tarafında herhangi bir işaret bulunmadığını ve arkasının sandık kurulu mührü ile mühürlü olduğunu, kurul üyelerine, müşahitlere ve seçmene gösterdikten sonra "TERCİH" veya "EVET" mührünü seçmene vererek kapalı oy verme yerini gösterir.

Başkan tarafından seçmene kapalı oy verme yerine girmeden önce:

aa) Birleşik oy pusulasında tercih ettiği siyasi parti veya bağımsız aday için ayrılan bölümden dışarı taşırmamak suretiyle "TERCİH" veya "EVET" mührünü basması, "TERCİH" veya "EVET" mührü dışında herhangi bir yerine imza atmaması veya işaret koymaması, aksi halde oyunun geçersiz sayılacağı, birleşik oy pusulasını düzgün bir şekilde katlayıp zarfa koyması ve yapıştırması gerektiği,

bb) Seçmenin; cep telefonu, fotoğraf veya film makinesi gibi görüntü kaydedici veya haberleşme sağlayıcı cihazlarla kapalı oy verme yerine girmesinin yasak olduğu ve cezasının bulunduğu, bu tür cihazlar varsa oy verme işlemi bittikten sonra iade edilmek üzere bırakılması gerektiği (298/92),

cc) Birleşik oy pusulasından başka, zarfa hiçbir şey koymaması, aksi halde kullandığı oyun geçersiz olacağı,

dd) Seçmene birleşik oy pusulası verildikten sonra hata veya başka bir neden ileri sürülerek yeni bir birleşik oy pusulası verilemeyeceği,

açıklanır.

Seçmen, sandık kurulu başkanının açıkladığı şekilde hareket ettikten sonra kapalı oy verme yerinden çıkıp, zarfı sandığa bizzat atar ve sandık seçmen listesinde isminin karşısını imza eder. Seçmen, imza atmasını bilmiyor veya herhangi bir sakatlığı nedeniyle imza atacak durumda bulunmuyorsa, sol elinin baş parmağını basar. Sol elinin baş parmağı olmayanların hangi parmağını bastığı listenin imza bölümüne ayrıca yazılır. Hiç parmağı olmayan seçmenin durumu adı karşısına yazılıp başkan tarafından imzalanır (298/93).

Sandık kurulu başkanı, oyunu kullanmış ve sandık seçmen listesini imzalamış seçmenlerin, seçmen bilgi kâğıdının arka yüzünü imzalayıp mühürledikten sonra kimliği ile birlikte kendisine iade eder. Sandık kurulu başkanları, bu işlemlerin düzenli bir biçimde yapılıp yapılmadığını denetler..."

düzenlemesi yer almaktadır.

T.C.
YÜKSEK SEÇİM KURULU
Karar No : 1040

Kurulumuzca yapılan değerlendirme neticesinde; 298 sayılı Kanun'un 58. maddesine göre farklı dil ve lehçelerde propaganda yapılması mümkündür. Seçmen eğitimi materyalinin Türkçe dahil hiçbir dil ve lehçelerde yapılmayıp, bu iş oy verme işlemi sırasında sandık kurulu başkanına verilmiştir. Nitekim Kurulumuzun 04/03/2015 tarihli, 2015/292 sayılı kararı ile kabul edilen Sandık Kurullarının Oluşumu, Görev ve Yetkilerini Gösterir 135 Sayılı Genelge'nin 30/b maddesi uyarınca, oy verme işleminin sandık kurulu başkanı tarafından anlatılması ve tarif edilmesi, Türkçe bilmeyenlerin talep etmeleri halinde o yerde temin edilecek tercümanlar vasıtasıyla yapacağı işlemlerin anlatılması gerektiğinden, seçmenin oy verme işlemi konusunda eğitildiğinin kabulü gerektiğine karar verilmesi gerekmektedir.

S O N U Ç :

Açıklanan nedenlerle;

1- 298 sayılı Kanun'un 58. maddesine göre farklı dil ve lehçelerde propaganda yapılmasının mümkün olduğuna,

2- Seçmen eğitimi materyalinin Türkçe dahil hiçbir dil ve lehçelerde yapılmayıp, bu iş oy verme işlemi sırasında sandık kurulu başkanına verilmiştir. Nitekim Kurulumuzun 04/03/2015 tarihli, 2015/292 sayılı kararı ile kabul edilen Sandık Kurullarının Oluşumu, Görev ve Yetkilerini Gösterir 135 Sayılı Genelge'nin 30/b maddesi uyarınca, oy verme işleminin sandık kurulu başkanı tarafından anlatılması ve tarif edilmesi, Türkçe bilmeyenlerin talep etmeleri halinde o yerde temin edilecek tercümanlar vasıtasıyla yapacağı işlemlerin anlatılması gerektiğinden, seçmenin oy verme işlemi konusunda eğitildiğinin kabulü gerektiğine,

3- Karar örneğinin Av. Levent KANAT'a gönderilmesine,

27/05/2015 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

Başkan
Sadı GÜVEN

Başkanvekili
Turan KARAKAYA

Üye
Mehmet KÜRTÜL

Üye
Nilgün İPEK

Üye
Ünal DEMİRCİ

Üye
Ali KAYA

Üye
İbrahim ZENGİN

Üye
İlhan HANAĞASI

Üye
Zeki YİĞİT

Üye
Ahmet TUNCAY

Üye
Haluk KIRCA

Aşımın ayıdır
03.06.2015
M. Murat ÖZEREN
Yazı İşleri Şube Müdürü V. Y.